

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 800 fr. per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 Antwerpen

DE COMMUNAUTAIRE LERING VAN DE NATIONALE RECHTSPRAKEN ⁽¹⁾

door J. MERTENS de WILMARS,

Rechter in het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen

1. De Europese integratie is geen taak die na opruiming van de beperkingen aan het ruilverkeer als volbracht zou kunnen worden beschouwd. Zij impliceert het voeren, in een aantal sectoren, van een gemeenschappelijke economische politiek, terwijl op andere gebieden voor een bestendige harmonisatie van de nationale wetgevingen en van de politieke moet worden gezorgd.

Dit beleid komt tot uitdrukking in een voortdurende rechtsvinding die, nu er nog steeds geen sprake is van een met reële bevoegdheden uitgeruste wetgevende macht, in hoofdzaak het werk is van de beide executieven — Raad van Ministers en Commissie — maar ook van de communautaire rechterlijke macht. Deze communautaire rechterlijke macht nu is, zoals o.a. blijkt uit de artikelen 174, 183 en 215 van het E.E.G.-Verdrag, samengesteld uit het Hof van Justitie *samen met de hoven en rechtbanken van de zes Lid-Staten*.

2. In de mate dat zij het werk is van de jurisprudentie, behoort de ontwikkeling van de communautaire rechtsorde dan ook het resultaat te zijn van een samenspel van het Hof van Justitie en de nationale rechter; één verhouding die het Hof in zijn arrest van 1 december 1965 ⁽²⁾ omschreef als een « samenwerking waarbij de nationale rechter en het Hof van Justitie — elk volgens hun eigen competentie — geroepen zijn om rechtstreeks en wederzijds bij te dragen tot het vinden van een beslissing waardoor de uniforme toepassing van het gemeenschapsrecht in alle Lid-Staten wordt gewaarborgd ».

* * *

3. De rechtspraak van het Hof van Justitie wordt door de doctrine op de voet gevolgd; minder systematisch is dit vooralsnog geschied met het aandeel van de nationale rechter zodat deze uiteenzetting, in het bijzonder, aandacht wil vragen voor de nationale bijdrage tot die jurisprudentiële ontwikkeling.

Deze jurisprudentie die, over de grenzen heen, reeds als een geheel moet worden beschouwd kan men onderscheiden in twee groepen: tot de eerste categorie behoren de uitspraken waarbij de nationale rechter met het commu-

nautaire recht te doen heeft en, hetzij er toepassing van maakt, hetzij krachtens artikel 177 van het Verdrag, het Hof van Justitie ondervraagt over de interpretatie van het communautaire recht of de geldigheid van de door de instellingen van de gemeenschappen verrichte handelingen. De tweede groep omvat de meer *algemene* jurisprudentie van de nationale rechtscolleges in de mate dat het Hof van Justitie daaraan oplossingen ontleent en aldus een aantal specifieke rechtsfiguren naar het communautaire recht overdraagt.

4. De eerste groep vormt een reeds uitgebreid korps van jurisprudentie. Nu eens gaat het om kwesties van juridisch-technische aard, dan weer om meer fundamentele problemen. De verhoudingen tussen het gemeenschapsrecht en het nationale recht, de verdeling van bevoegdheden, het begrip openbare orde, de beperking van de mededinging, de aquiliaanse aansprakelijkheid, de interpretatie van douanetarieven, het begrip binnenlandse belastingen, de steunmaatregelen van de staten, de sociale zekerheid, zijn de voornaamste onderwerpen ervan. De levendigste bijdrage vindt men, vooralsnog, in de prejudiciële verwijzingsbeschikkingen ex artikel 177. De keuze van de gestelde vragen; hun formulering, de suggesties die vaak in de renvooi-beschikkingen worden gemaakt; de uiteenzettingen door de nationale rechter van de moeilijkheden met dewelke hij heeft af te rekenen; de waarschuwing die hij desnoods geeft waar hij denkt of vreest dat rechtsbegrippen in het gedrang zouden komen, die hij van wezenlijk belang acht; dit alles vormt een belangrijke reeds zo omvangrijke bijdrage tot de ontwikkeling van het communautaire recht dat wij ons, node, tot de hoofdzaken ervan moeten beperken.

5. Het eerste vraagstuk — ook het belangrijkste — waaraan de nationale rechter aandacht heeft moeten schenken betreft de directe werking van het communautaire recht.

Het voornaamste rechtsgevolg van het beginsel der directe werking ligt in de erkenning dat het communautaire recht, anders dan het klassieke internationale recht ⁽³⁾,

niet alleen rechtsbetrekkingen vestigt tussen Staten onderling of tussen de staten en de instellingen, doch geëigend is om voor natuurlijke- of rechtspersonen rechten en verplichtingen te scheppen, welke handhaving zij van de nationale rechter mogen verlangen. Daaruit volgt dat die nationale rechter zich geplaatst ziet voor het feit dat er in de nationale sfeer twee rechtsorden — de communautaire en de nationale — samengaan, zodat hij gebeurlijk te doen heeft met twee rechtsregels, op elk waarvan gedragvoerende partijen zich kunnen beroepen.

Hij zal dan moeten uitmaken of harmonisatie dezer regels mogelijk is dan wel, indien zij hem onverenigbaar voorkomen, moeten uitspreken welk van beide voorrang heeft op de andere.

6. De moeilijkheden waaraan de nationale rechter ten deze het hoofd heeft moeten bieden, doen zich voor op drieërlei niveau die, dank zij een geleidelijke benadering om de beurt werden aangepakt en opgelost of voor dewelke een oplossing thans in het verschiet ligt.

7. De moeilijkheid die zich eerst aandienende was deze eigen aan de rechtstelsels doortrokken van de dualistische opvatting en stoelend op de gedachte dat het communautaire recht alvorens in de nationale sfeer toepassing te kunnen vinden, formeel moet zijn gerecipieerd.

Deze moeilijkheid welke enkele jaren geleden nog aanzienlijk leek, mag thans als overwonnen worden beschouwd.

Hebben de rechtbanken, met name in Duitsland en Italië, in een eerste fase van de jurisprudentie, vanuit de aan hun nationaal systeem eigen dualistische geest, stelselmatig gewezen op het *institutionele* aspect van de receptie van het gemeenschapsrecht in de nationale wetgeving via de ratificatieprocedure, ⁽⁴⁾ in een latere fase raakte deze gedachte op de achtergrond ten gunste van de opvatting, dat verordeningen ter uitvoering van het Verdrag, *als zodanig* niet in het nationale recht behoeven te worden gerecipieerd, doch dat zij daar, rechtstreeks toepasselijk zijn krachtens het Verdrag zelf, en wel met name op grond van artikel 189.

8. Deze evolutie lijkt mij te zijn voltooid door het arrest van het *Bundesfinanzhof* van 10 juli 1968, waarbij in onduidelijke bewoordingen wordt beslist: « de door de instellingen van de E.E.G. vastgestelde regelen vormen, volgens artikel 189, alinea 2, van het E.E.G.-Verdrag, in de Lid-Staten van de Gemeenschap een rechtstreeks toepasselijk en algemeen bindend recht. Hun receptie in de rechtsorde der verschillende Lid-Staten berust echter — anders dan bijvoorbeeld het geval is met de voorschriften van een gewoon internationaal verdrag — niet op transformatie der verschillende normen door middel van bijzondere bekrachtigingswetten. Integendeel, door het sluiten van het E.E.G.-Verdrag hebben de oprichtende Lid-Staten binnen een bepaald gebied van werkzaamheid een nieuwe zelfstandige drager van soerereiniteit in het leven geroepen wiens wetgevende arbeid binnen de Lid-Staten rechtsgeldigheid verkrijgt doordien de Lid-Staten hun grondgebied aan deze soevereine bevoegdheden hebben onderworpen. » ⁽⁵⁾

9. Ook heeft zich in Italië — vaderland van het dualisme — een analoge ontwikkeling voorgedaan, hoewel de verering van de Italiaanse juristen voor de grote *Anzilotti* niet van aard was om kenteringen op dat stuk te vergemakkelijken.

Het Italiaanse *Constitutionele Hof* stelde in zijn arrest van 30 juni 1969 vast, dat verdragsregelen — in casu die betreffende het vrije verkeer van goederen — aan de Lid-staten verplichtingen een lasten opleggen « welke ten dele uit de verdragsregelen voortvloeien, doch ten dele ook uit voorschriften door de instellingen der Gemeenschap

uitgevaardigd in de vorm van in al hun onderdelen bindende en rechtstreeks toepasselijke verordeningen. » ⁽⁶⁾

Met deze uitspraak kende de hoogste Italiaanse rechter aan het artikel 189 van het Verdrag zijn volle betekenis toe, namelijk de strekking om, als het ware *in globo* en bij voorbaat de receptie van alle communautaire regelingen in de nationale sfeer te doen plaats vinden.

10. In de landen waar de monistische opvattingen prevaleren was men reeds vroeger tot dezelfde conclusies gekomen, zonder dat het zelfs nodig schijnt te zijn geweest, de vraag aan de hoogste rechterlijke instanties van deze verschillende landen voor te leggen. ⁽⁷⁾

11. Deze eerste moeilijkheden van de baan, werden vele nationale rechters op een tweede niveau, geconfronteerd met het netelig probleem van de mogelijke onverenigbaarheid van de nationale voorschriften met die van de Gemeenschap. Ook voor dit probleem is het een pragmatische en geleidelijke benadering die het in het vooruitzicht stellen van doeltreffende oplossingen mogelijk heeft gemaakt.

Als vanzelf pakte de nationale rechter het probleem aan waar hij de minste weerstand mocht verwachten en wel door *vereenzelviging van de communautaire regel met de nationale norm*. Hij bevond zich aldus op een, door de nationale rechtspraken, reeds verkend terrein, omdat de rechtbanken reeds vroeger aan internationale verdragen een aan de wet « gelijkwaardige » kracht hadden toegekend en dat deze verdragen, o.a. in België, naar de beroemde uitspraak van Prokureur-Generaal Hayoit de Termicourt, als « des actes équipollents à la loi » werden gekwalificeerd. ⁽⁸⁾

De rechtsfiguur waardoor de communautaire regel in het interne recht, als wet, wordt opgenomen, is in een aantal gevallen een bruikbare oplossing gebleken te zijn; hetzij dat de rechter aan de verdragen en aan de verordeningen van Raad en Commissie een hogere rang toekende dan wel aan nationale *reglementaire* voorschriften, hetzij dat hij, in geval van conflicten tussen de nationale wet en een communautaire regeling van latere datum de regel: « *lex posterior derogat priori* » toepaste. Veelzeggend in dit opzicht zijn uitspraken als die van het *Tribunal de Commerce de Marseille* van 13 mei 1964 ⁽⁹⁾, van het *Finanzgericht te Bremen* ⁽¹⁰⁾ en van 29 juli 1965 en van de *Rechtbank te Tongeren* van 24 november 1967 ⁽¹¹⁾.

12. Het beslissend moment van de hier geschetste evolutie ligt echter in een later stadium, namelijk toen het probleem is gerezen van de onverenigbaarheid van communautaire normen van vroegere datum met een *latere nationale wet*.

De kern van de moeilijkheid ligt in de noodzaak om te erkennen dat het communautaire recht, alhoewel het in de nationale sfeer doordringt, nochtans niet in het nationale recht wordt opgenomen, doch ten opzichte van dit laatste zijn zelfstandigheid behoudt; een zelfstandigheid die steunt op het feit dat dit recht het *interne recht van de gemeenschap* vormt ⁽¹²⁾ en als noodzakelijk uitvloeisel van zijn gemeenschappelijk karakter in geval van collisie voorrang verdient.

De noodzakelijkheid van deze primauteit heeft het *Hof van Justitie* in zijn arrest van 15 juli 1964 verantwoord met een formulering welke het nadien nauwelijks heeft gewijzigd: « dat het verdragsrecht dat uit een autonome bron voortvloeit, op grond van zijn bijzonder karakter niet door een of ander voorschrift van nationaal recht opzij kan worden gezet zonder zijn gemeenschapsrechtelijk karakter te verliezen en zonder dat de rechtsgrond van de Gemeenschap zelf daardoor wordt aangetast;

« dat, waar de Lid-Staten de rechten en verplichtingen die uit de verdragsbepalingen voortvloeien aan de rechts-

orde van de Gemeenschap hebben overgedragen, dit impliceert dat hun soevereine rechten definitief zijn beperkt, zodat latere eenzijdige afgekondigde wettelijke voorschriften die tegen het stelsel van de Gemeenschap ingaan, iedere werking ontberen» (13).

13. Op datzelfde tijdstip hadden verschillende nationale rechterlijke instanties het probleem reeds in dezelfde zin opgelost.

Op 9 april 1963 overwoog het *Finanzgericht te Bremen* dat: ingeval van conflict het supranationale recht ten opzichte van het nationale recht voorrang (moet) hebben op dezelfde wijze als het federale recht ten opzichte van het Landesrecht» (14).

Van deze opvatting is de Duitse rechtspraak en doctrine niet meer afgeweken inzoverre dat het *Verwaltungsgericht te Frankfurt* op 26 november 1965 mocht vaststellen, dat in het Duitse recht unaniem wordt erkend «dat het gemeenschapsrecht, althans ten opzichte van gewone wetten en verordeningen der Lid-Staten, inderdaad principieel de voorrang toekomt» (15).

In België is de rechtspraak zonder veel aarzeling dezelfde weg opgegaan. Op 8 november 1966 overwoog de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel dat: (16) «wil men aan de internationale regeling... niet ieder nuttig effect ontnemen, dan moet worden overwogen dat bij tegenstrijdigheid, tussen nationale en internationale wet, hiërarchisch gezien, de voorrang toekomt aan de internationale verdragen voorzoveel zij — zoals in casu — bij een Belgische wet zijn goedgekeurd.»

In een merkwaardig vonnis van de *Vrederechter van het Tweede Kanton te Antwerpen* van 24 december 1968 (17) wordt, met betrekking tot de regel *lex posterior derogat priori*, overwogen dat: «die regel die tussen twee wetten geldt berust op het vermoeden dat de wetgever door de latere wet de vroegere wet heeft willen wijzigen... maar hetzelfde vermoeden niet mogelijk is tegenover een verdrag dat de wetgever niet vermag te wijzigen.»

Een afwijzend standpunt door de *Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel* in verscheidene vonnissen van 6 februari 1967 verkondigd (18) werd door een zeer principieel arrest van het *Hof van Beroep te Brussel* van 4 maart 1969 (19) rechtgezet met de overweging: «que les Etats ont le devoir de veiller à ce qu'une norme de droit interne incompatible avec une norme de droit international ne puisse pas être valablement opposée à celle-ci...; qu'en l'absence d'une disposition constitutionnelle ou législative prescrivant formellement aux tribunaux d'appliquer en tout état de cause, une loi postérieure à un traité approuvé et publié, encore en vigueur, ce n'est point à la jurisprudence qu'il incombe de créer pareille obligation.»

Voor al merkwaardig is die uitspraak omdat daarin op bijzonder accurate wijze duidelijk wordt gemaakt dat het voorschrift van de primauteit van het communautaire recht zich niet alleen tot de wetgever of de uitvoerende macht richt, maar evenzeer tot de rechter.

Dat dit van groot belang is mag blijken uit de vergelijking tussen de Nederlandse rechtspraak en, althans een gedeelte, van de Franse rechtspraak. In de grondwetten van beide landen is een voorschrift aanwezig — art. 66-67 Ned. grondwet en art. 55 Fr. grondwet dat, onomwonden, voorrang toekent aan de verdragsnorm. Terwijl de Nederlandse rechter dit voorschrift als tot hem gericht beschouwt zodat hij op de naleving ervan heeft te waken, is de Franse — althans de Franse administratieve rechter — nog steeds op het standpunt gebleven dat deze verantwoordelijkheid bij de wetgever en niet bij de rechter ligt. In de zogenaamde Algerijnse griesmeelzaak, welke aanleiding gaf tot het arrest van de Franse *Conseil d'Etat* van 1 maart 1968 (20) betoogde de regeringscommissaris

dat de rechter: «de wet noch laken noch mag misskennen.»

De Raad van State volstond er zijnerzijds mede uit te spreken dat in casu de bepalingen van de Franse wet aan de toepassing van de gemeenschapsregel «in de weg» stonden doch onthield zich van overwegingen van principiële aard welke zouden kunnen leiden tot generalisering van die uitspraak.

Van een grotere openheid getuigt de rechtspraak van de gewone rechtbanken. In zijn arrest van 26 januari 1963 overwoog reeds het *Hof van Beroep van Parijs* (21) dat: «l'erreur du Tribunal qui a pris sa décision comme si le droit communautaire ne s'imposait pas aux tribunaux avec la force même du droit interne en raison des dispositions formelles de la constitution,» terwijl datzelfde Hof in 1965 (22) ook zeer principieel stelde dat: «les dispositions du Traité de Rome s'imposent dans le droit interne ainsi que celles des règlements communautaires en raison de la nature même de l'ordre juridique institué par le Traité.»

Door duidelijk te maken dat de verhouding tussen het nationale recht en het communautaire recht functie moet zijn van de respectievelijke aard van beide rechtsorden en niet van een hiërarchieke rangschikking binnen één van beide, heeft dit laatste arrest wegwijzers op de juiste plaats geplaatst.

* * *

15. Hoe veelzeggend ook, toch is de ontwikkeling van die rechtspraak nog niet afgerond. In het hierboven geciteerde vonnis van het *Verwaltungsgericht te Frankfurt* van 1965 was er sprake van de erkenning van de voorrang van het gemeenschapsrecht «ten opzichte van de gewone wetten en verordeningen van de Lid-Staten» (23).

Het in de vermelding van de «gewone wetten» besloten voorbehoud brengt de moeilijkheden ter sprake, waarbij het gaat om mogelijke strijdigheid van een bepaling van gemeenschapsrecht met een constitutioneel voorschrift.

In geen enkel der Lid-Staten kan men dit probleem voorbij gaan. Bijzonder scherp laat het zich nochtans gevoelen in de landen met een constitutioneel Hof.

Al bestaat er krachtens de innerlijke logica van de communautaire rechtsorde geen aanleiding om, ingeval van strijdigheid, het constitutionele voorschrift aan de voorrang van het gemeenschapsrecht te onttrekken, toch is het duidelijk dat deze overweging niet volstaat om het probleem uit de wereld te helpen.

Het rechtsbewustzijn kan zonder bezwaar vrede nemen met de opvatting dat de nationale wet aan het verdrag ondergeschikt moet zijn en zelfs met het ondergeschikt zijn van die nationale wet aan de verordeningen van Raad of Commissie. Het ondervindt heel wat meer moeite om te wennen aan de gedachte, dat een *grondwettelijke* bepaling zou hebben te wijken voor een of ander artikel van een willekeurige verordening betreffende douanerechten, binnenlandse belastingen of harmonisatie van de sociale zekerheid.

16. Al moet men dadelijk onderstrepen dat het probleem zich zelden of nooit zal aandienen met de kunstmatige scherpste welke de zojuist aangehaalde voorbeelden zouden suggereren, toch blijft het een moeilijk vraagstuk.

Toen het *Verwaltungsgericht te Frankfurt* oordeelde dat een landbouwverordening omwille van de daarin voorziene formaliteiten van restitutie van de door exporteur gestorte waarborgsommen strijdig was met het zg. evenredigheidsbeginsel (*Verhältnismässigkeit*) dat in Duitsland als een aan de grondwet achterliggende regel wordt beschouwd, overwoog het in zijn uitspraak van 26 juni 1968 dat: «de voorrang van het supranationale verdragsrecht wijkt ten gunste van de grondwet indien het E.E.G.-recht

met de voor een rechtsstaat kenmerkende, aan de grondwet achterliggende rechtsbeginselen in strijd zou komen.» (24).

17. Hoe scherp ook deze formulering weze, toch laat zij de weg open voor toenadering tussen beide standpunten. Veelzeggend is immers het onderscheid dat de Duitse rechter maakt tussen de grondwettelijke voorschriften die fundamenteel voor een rechtsstaat zijn en de andere. Zijn uitspraak maakt het duidelijk dat er een methode aanwezig is om het delicate probleem dat ons bezighoudt nuttig te verkennen: het gaat minder om een dogmatische, dan om een pragmatische benadering, waarbij wederkerig begrip zal doen inzien dat de zorgen aan beide kanten zich niet tegenspreken als van communautaire zijde het nodige wordt gedaan om de nationale overheid ervan te overtuigen dat hetgeen in de nationale orde van werkelijk belang is, door de communautaire orde niet in gevaar wordt gebracht.

18. Een eerste stap in die richting ligt in de erkenning dat het voorliggend probleem niet zozeer een is van rangorde tussen normen dan wel van verdeling van bevoegdheden. Is de hoogste regel van de nationale rechtsorde de grondwet, op de aan de gemeenschap toegewezen gebieden is dat het gemeenschapsrecht. Deze benadering lijkt mij voor de nationale rechter des te gemakkelijker aanvaardbaar omdat hij zelf, als communautaire rechter op doeltreffende wijze, zoals blijkt uit artikel 177 E.E.G., deelneemt aan de legaliteitscontrole op de verordeningen van Raad en Commissie.

19. Ik zou vervolgens op de interpretatieregels willen wijzen die het Belgische Hof van Cassatie (25) toepast wanneer het zich geconfronteerd ziet met een mogelijk conflict tussen een verdrag en een latere wet. In dit geval zal de rechter « pogen aan een openlijke keuze voor de ene of de andere regel te ontkomen, en wel door hem zodanig te interpreteren dat zij niet met elkaar strijden » (26). Deze interpretatiemethode wordt, zelfs in de landen die een constitutioneel Hof bezitten, geredelijk en geregeld toegepast in geval van mogelijke strijdigheid tussen grondwet en wet. De gemeenschapsregel geniet aldus van een vermoeden van overeenstemming met de grondwet.

20. Beide hiervoren geschetste benaderingsmethoden werden in een arrest van het *Bundesverfassungsgericht* van 18 oktober 1970, (27) en in een ander van het *Bundesfinanzhof* van 10 juli 1968 (28) toegepast.

Nadat het Hof van Justitie in het arrest Neuman (17/67) van 13 december 1967 (29) de landbouwverordening nummer 135/62 geldig had verklaard overwoog het *Bundesfinanzhof* van wie de toepassing ervan verlangd werd: « het communautaire recht enerzijds en het nationale recht van de Bondsrepubliek Duitsland anderzijds, vormen twee zelfstandige en onderling onafhankelijke rechtsorden, van welke de eerste haar grondslag vindt in het E.E.G.-Verdrag en de tweede in de grondwet, als nationale constitutie beschouwd... Daarom kan de geldigheid van het gemeenschapsrecht slechts met behulp van het E.E.G.-Verdrag en die van het nationale recht slechts volgens de nationale constitutie worden beoordeeld. » (30).

Veelzeggender nog is het korte tijd tevoren gewezen arrest van het *Bundesverfassungsgericht*, waarin wordt gesteld dat door de oprichting van de Gemeenschap « een nieuwe overheid is gecreëerd, die zelfstandig en onafhankelijk is ten opzichte van die van de verschillende Lid-Staten weshalve zijn handelingen door de Lid-Staten niet behoeven te worden geratificeerd en niet kunnen worden krachteloos gemaakt. » (31)

21. Tenslotte lijkt mij ook het door het *Verwaltungsgericht van Frankfurt* in het hiervoren reeds aangehaalde

vonnis van 26 juni 1968 gemaakte onderscheid tussen constitutionele voorschriften die de grondrechten of de grondslagen van de nationale gemeenschap raken en de overige, van grote waarde. Immers verkrijgt daardoor het probleem van de vrijwaring der grondrechten in de *communautaire rechtsorde* een aanmerkelijk principieel belang.

Reeds in een arrest van 16 december 1965 had het *Italiaanse Constitutionele Hof* die band gelegd door te constateren dat de juridictionele organisatie in de gemeenschappen een zodanige bescherming aan de individuele rechtssubjecten biedt dat het beantwoordde « aan de fundamentele behoeften van de (Italiaanse) rechterlijke organisatie » (32).

In dezelfde lijn ligt het recent arrest van het *Hof van Justitie* van 12 november 1969 gewezen in de zaak Stauder (33). Het Hof heeft daarin duidelijk uitgesproken dat de grondrechten, zoals die in de moderne constituties worden opgevat deel uitmaken van de communautaire rechtsorde waarvan het de eerbiediging heeft te verzekeren. Hopelijk is deze uitspraak van aard om heel wat moeilijkheden uit de weg te ruimen.

Steeds in dezelfde gedachtengang kan het waardevol zijn in het gemeenschapsrecht het principe over te nemen dat artikel 20 van de Constitutie van de Bondsrepubliek verkondigt. Blijkens deze bepaling hebben *Bund* en *Länder* zich wederkerig bijstand te verlenen en deze verplichting wordt zowel door de jurisprudentie als door de auteurs in deze zin verklaard dat, ofschoon aan de federale wet een hoger gezag toekomt, de *Bund* nochtans niet mag handelen in strijd met de eerbied welke hij verschuldigd is aan de wezenlijke grondslagen van het recht der *Länder*, en door schending van deze grondslagen in strijd zou handelen met zijn plicht tot bijstand.

* * *

22. Naast de specifiek communautaire rechtspraak van de nationale rechtscolleges is ook hun meer « algemene » jurisprudentie — waarmee ik de oplossingen op het oog heb die het Hof van Justitie ontleent aan nationale uitspraken die *niet* het gemeenschapsrecht als voorwerp hebben — van grote betekenis.

Het ligt voor de hand dat een rechtsorde bestemd om in zes Staten te worden toegepast, ondenkbaar ware zonder een belangrijk gemeenschappelijk bezit aan algemene beginselen maar ook vaak aan meer juridisch-technische rechtsfiguren — welke, met enige variatie, in de rechtstelsels van die Staten zijn terug te vinden. In artikel 215 van het Verdrag blijkt het welk: « inzake de niet-contractuele aansprakelijkheid moet de Gemeenschap overeenkomstig de algemene beginselen welke de rechtstelsels der Lid-Staten gemeen hebben, de schade vergoeden die door haar instellingen of door haar personeelsleden in de uitoefening van hun functies is veroorzaakt, » verwijst het verdrag zelf naar dit gemeenschappelijk bezit en er wordt algemeen aanvaard dat die bepaling geen uitzondering vormt maar integendeel een bijzondere toepassing van een ook op vele andere gebieden bruikbaar algemeen beginsel van rechtsvinding. Dit heeft het Hof dan ook meermaals gedaan o.a. in het arrest van 13 juni 1958 (9-56) (34) waarbij de in artikel 36 EGKS voorziene exceptie van illegaliteit wordt aangemerkt als « een algemeen beginsel hetwelk in art. 36 toepasselijk wordt verklaard op het bijzondere geval van een beroep in volle omvang », en in het arrest Algera van 12 juni 1957, (35) waar, na een minitieuw onderzoek betreffende de rechtsvoorschriften van de zes landen omtrent de intrekking van administratieve handelingen, waaraan subjectieve rechten kunnen worden ontleend, zodanige intrekking « binnen een redelijke termijn » wordt aanvaard.

gli atti dei suoi organi che riguardano singoli soggetti... appresta infatti una protezione mediante impugnazione ad una Corte die giustizia che, secondo il preciso testo dell'art. 31 del trattato, ha il compito di assicurare il rispetto del diritto nell'interpretazione e nell'applicazione delle norme che compongono il suo sistema, e che è costituita ed opera secondo regole corrispondenti alle linee fondamentali del nostro ordinamento giurisdizionale.»

(34) Jur. IV, 1958, blz. 27.

(35) Jur. II, 1957, blz. 102.

(36) Zaken 42-49/59, Snupat, Jur. VII, 1961, blz. 103.

(37) Zaken 17-20/61, Jur. VIII, 1962, blz. 643.

(38) Zaak 14/61, Jur. VIII, 1962, blz. 543.

(39) A.M. Donner, Nederlands Bestuursrecht — Algemeen Deel (1953) blz. 203.

(40) Zaken 9-12/60, Jur. VII, 1961, blz. 391.

(41) Zaak 5/66, Jur. XIII, 1967, blz. 317.

DE SANCTIES I.V.M. HET VERPLICHT TAALGEBRUIK IN HET BEDRIJFSLEVEN

Door de wet op het taalgebruik in bestuurszaken van 2 augustus 1963, gecoördineerd op 18 juli 1966 wordt aan de private nijverheids-, handels-, of financiebedrijven opgelegd de taal van het gebied waar hun exploitatiezetel of onderscheiden exploitatiezetels gevestigd zijn te gebruiken voor de akten voorgeschreven bij de wetten en reglementen en voor die welke bestemd zijn voor hun personeel (artikel 52, voorheen artikel 41).

De sanctie van deze verplichting is vervat in artikel 59 (voorheen 52) waarin wordt bepaald dat wanneer wordt vastgesteld dat de handelingen of bescheiden naar vorm in strijd met de beschikkingen van artikel 52 werden opgesteld, zij, hetzij uit eigen beweging, hetzij op aanmaning van de bevoegde dienst, overheid of rechtsinstantie door de betrokken private bedrijven moeten vervangen worden door bescheiden of handelingen die naar de vorm regelmatig zijn.

Mocht binnen de maand aan deze aanmaning geen gevolg worden gegeven dan kan door hogervernoemde overheid, dienst of rechtsinstantie alsmede door ieder belanghebbende een verzoekschrift ingediend worden bij de vrederechter die beveelt dat aan deze handelingen en bescheiden een vertaling zou worden toegevoegd, opgesteld door een door hem aan te duiden beëdigd vertaler en dit op kosten van het betrokken bedrijf.

De vervanging der bescheiden en handelingen heeft uitwerking op de datum van het vervangen bescheid.

Men stelt vast dat artikel 59 tweemaal spreekt van «vervanging» van de in de verkeerde taalvorm opgestelde bescheiden, en eenmaal zegt dat op bevel van de vrederechter «een vertaling zal worden toegevoegd». Deze begrippen dekken elkaar niet en men zou op het eerste gezicht kunnen menen dat de documenten moeten «vervangen» worden wanneer dit geschiedt door de bedrijven zelf of na aanmaning, en dat in geval van procedure voor de vrederechter slechts «een vertaling zou worden toegevoegd».

Ook bij de procedure voor de vrederechter heeft vervanging plaats van het oorspronkelijk stuk door het bescheid in de juiste taalvorm: dit volgt uit de laatste paragraaf van artikel 59 waarin gezegd wordt dat de vervanging uitwerking heeft op de datum van het vervangen bescheid en deze paragraaf heeft betrekking zowel op de vertaling na aanmaning als op de vertaling op bevel van de vrederechter.

Er heeft dus in elk geval «vervanging» plaats van het oorspronkelijk stuk door het vertaalde stuk.

Kan men stellen dat het vertaalde stuk dezelfde handtekeningen moet hebben als het bescheid dat het moet vervangen of dat een notariële akte ook door een nieuwe notariële akte moet vervangen worden? Een bepaalde rechtspraak schijnt in die richting te gaan. Aldus besliste de werkrechtshoofdraad te Gent op 5 juli 1966 ⁽¹⁾ dat het onvoldoende is, dat bescheiden begeleid worden door een vertaling, zij moeten werkelijk vervangen worden door in de juiste taalvorm opgestelde stukken.

Het arbeidsgerecht van beroep te Antwerpen besliste op 17 maart 1967 ⁽²⁾ eveneens dat een gewone vertaling die

zich in het dossier bevindt, niet kan aazien worden als een naar de vorm regelmatig bescheid.

Artikel 59 bepaalt dat het verzoekschrift aan de vrederechter moet voorafgegaan worden van een aanmaning tot vertaling door de overheid, maar wat gebeurt er met een akte in een verkeerde taalvorm gesteld waar geen overheidsorgaan rechtstreeks tussenkomt? Bijvoorbeeld een arbeid- of bediendencontract? Wie moet dan de aanmaning geven, daar die volgens de tekst niet kan geschieden door een privaat persoon en anderzijds het verzoekschrift bij de vrederechter maar kan ingediend worden één maand na deze aanmaning?

«Ons inziens kan de belanghebbende zich dan wenden, hetzij tot de Vaste Commissie voor Taaltoezicht, hetzij tot de werkrechtshoofdraad, op grond van de algemene bevoegdheid van deze laatste in betwistingen tussen werkgever en werknemer (art. 1, wet van 9 juli 1926). Deze instanties doen de aanmaning en leiden eventueel ook na verloop van een maand, de procedure tot vertaling in bij de vrederechter.

De laatste paragraaf van artikel 59 bepaalt dat de vervanging der akten en bescheiden uitwerking heeft op de datum van het vervangen bescheid. Dit kan niets anders betekenen dan dat het oorspronkelijk stuk in de verkeerde taalvorm geen uitwerking heeft gehad. Het is toch voorzichtig dit oorspronkelijk stuk te bewaren, daar het van belang kan zijn om de datum vast te stellen. De twee versies kunnen naast elkaar blijven bestaan, doch enkel de tweede versie, d.w.z. deze die in de taal van het gebied van de exploitatiezetel gesteld is, is rechtsgeldig. Het oorspronkelijk stuk in de verkeerde taalvorm heeft geen uitwerking, zoals wij hebben gezegd.

In hoeverre kan men stellen dat het stuk *nietig* is? Tijdens het debat in de Kamer verklaarde de heer Meyers, op wiens initiatief artikel 59 bij het wetsvoorstel werd gevoegd, dat het gevaarlijk is de nietigheid te voorzien van bescheiden, vervat in artikel 52. Het blijkt echter dat hij vooral een penale sanctie heeft willen vermijden toen hij verklaarde: «Wij bevinden ons in het domein van de burgerrechtelijke en sociale wetgeving. De nietigheid om de vorm van zulke bescheiden zou uiterst belangrijke gevolgen kunnen hebben op burgerrechtelijk en sociaal gebied, niet enkel voor degene die de bescheiden heeft opgesteld, maar vooral voor diegene voor wie ze bestemd zijn. Het blijkt mij ook niet gewenst penale sancties te voorzien in dussdanige materie» ⁽³⁾.

De verklaringen van de Minister van Binnenlandse Zaken, de heer Gilson, en van de verslaggever in de Senaat, de heer de Stexhe, zijn in dezelfde zin. Beiden verklaren ze de akten geldig ⁽⁴⁾.

Toch werd in de Senaat uitdrukkelijk gesproken van nietigheid in verband met artikel 59. Senator Vandeckerckhove verklaarde: «Er is nog een kleine aanduiding: de sanctie is de nietigheid. Uit de commentaar van de verslaggever zou blijken dat er alleen een vervangingsverplichting zou bestaan. Nochtans is ook uitdrukkelijk gezegd dat de sanctie de nietigheid zou zijn. Dat is ook

niet vermeld.» Hierop antwoordde de heer Rolin «Een voorlopige nietigheid». ⁽⁵⁾

Het is mogelijk dat de heer Rolin met opzet de term «voorlopige nietigheid» heeft gekozen. Dit is dan een nieuw begrip, want in de rechtsleer is er enkel sprake van relatieve en absolute nietigheid. De vervangingsverplichting van artikel 59 heeft met de absolute nietigheid gemeen, dat de inbreuk op artikel 52 een overtreding is van een regel van openbare orde, daar de taalwetten van openbare orde zijn ⁽⁶⁾. Maar de absolute nietigheid kan niet goedgeemaakt worden, wat in casu wel het geval is; de vervanging heeft uitwerking vanaf de datum van het vervangen bescheid, dus retroactief.

Het speciale karakter van deze nietigheid wordt misschien nog het best omschreven door de term «niet-tegenstelbaarheid», non-opposabilité, zoals die geformuleerd wordt in een werkdocument van het Verbond van de Belgische Nijverheid ⁽⁷⁾.

Zolang de akte niet in de vereiste taal is gesteld, kan zij noch door de administratie, noch in een rechtsgeding, noch tegenover derden, noch tussen partijen aangewend worden. Wanneer bijv. een vennootschap met gepubliceerde stichtingsakte in strijd met artikel 52 een overeenkomst afsluit, zal de medecontractant zodra hij kennis heeft van de onregelmatige stichting iedere vennoot persoonlijk voor de totaliteit van de schuldveroorzaking kunnen aansprakelijk stellen. De akte van vennootschap zal hem dus niettegenstelbaar zijn zolang de stichtingsakte niet door een naar de taalvorm regelmatige akte werd vervangen.

Deze niet-tegenstelbaarheid is voorlopig, want onmiddellijk na de vervanging door een stuk in de vereiste taal, zal de nieuwe akte retroactief volledige uitwerking kennen.

De rechtbank zal weigeren kennis te nemen van stukken in een verkeerde taal gesteld. Zij zal de verdere behandeling van de zaak schorsen, de aanmaning tot vertaling doen en zich eventueel richten tot de vrederechter.

Een arbeidsovereenkomst op proef was opgesteld in de Franse taal in een bedrijf gevestigd te Vilvoorde. Het arbeidsgerecht van beroep te Brussel weigerde het stuk als nietig te aanzien en stelde dat de enige sanctie de mogelijke vervanging is van het stuk in de vereiste taal. Totaal ten onrechte weigerde het arbeidsgerecht de procedure van artikel 59 toe te passen ⁽⁸⁾.

Het arbeidsgerecht van beroep te Antwerpen daarentegen, bij arrest van 17 maart 1967 ⁽⁹⁾ besliste dat een in het Frans gestelde opzeggingsbrief aan een arbeider die op een exploitatiezetel in het Nederlands taalgebied werkte, niet-tegenstelbaar is aan deze werknemer zolang het stuk niet is vervangen door een officiële vertaling.

Het arbeidsgerecht van beroep te Brussel, bij arrest van 4 september 1968 ⁽¹⁰⁾ gaat nog verder. Een arbeidsovereenkomst op proef was in de verkeerde taal opgesteld. Het arbeidsgerecht besliste dat het niet-tegenstelbaar is aan de bediende, die derhalve moet aanzien worden als aangenomen zonder geschrift en dus voor onbepaalde duur. Een dergelijke overeenkomst kan slechts mits wettige vooropzegging beëindigd worden.

Hier gaat de rechtbank o.i. te ver en ziet zij art. 59 over het hoofd ⁽¹¹⁾. Dit arrest van het arbeidsgerecht van beroep te Brussel werd verbroken door het Hof van Cassatie bij arrest van 6 februari 1970, wegens dubbelzinnige motivering ⁽¹²⁾. Het arbeidsgerecht had namelijk niet gezegd of het de arbeidsovereenkomst op proef beschouwde als een bescheid voorgeschreven bij de wet dan wel als een bescheid bestemd voor het personeel.

Artikel 59 is echter niet de enige sanctie van de taalverplichting vervat in artikel 52. Artikel 57 (voorheen

artikel 50) bepaalt in zijn eerste alinea dat de gezagdragers en ambtenaren die door bevelen of handelingen de bepalingen van de wet omzeilen of pogen ongedaan te maken, disciplinair worden gestraft.

Het is volstrekt onjuist te beweren dat dit artikel enkel van toepassing zou zijn op overheidshandelingen die buiten de sfeer staan van artikel 52. Artikel 57 maakt immers geen onderscheid betreffende de artikelen van de wet waarop het zou van toepassing zijn, maar stelt integendeel het omzeilen van «de bepalingen van deze wet» zonder uitzondering strafbaar. Ambtenaren en gezagdragers mogen niet meewerken aan wetsovertredingen gepleegd door private bedrijven; zij hebben het recht de akten en bescheiden uitgaande van private bedrijven in een verkeerde taalvorm gesteld, te weigeren.

Aldus kan een belastingontvanger weigeren rekening te houden met een aangifte in een verkeerde taalvorm opgesteld. Hetzelfde geldt voor organen waarbij vergunningsaanvragen moeten ingediend worden.

Indien de ambtenaren en gezagdragers de akten en bescheiden in een verkeerde taalvorm gesteld, in ontvangst nemen, moeten zij tezelfdertijd het private bedrijf aanmanen om het neergelegde stuk te vervangen door een akte of bescheid dat naar de vorm regelmatig is en indien binnen de maand hieraan geen gevolg wordt gegeven moeten zij een verzoekschrift indienen bij de vrederechter. Dit kan de normale handelwijze zijn van referendarissen of griffiers van de rechtbanken, hypotheekbewaarders en ontvangers van registratie, daar voor de akte die bij hen neergelegd wordt de vaste datum van belang kan zijn ⁽¹³⁾.

De Vaste Commissie voor Taaltoezicht bepaalde uitdrukkelijk dat inzake de bij de toepassing van de wetten op de handelsvennootschappen opgelegde publicaties, de griffie van de handelsrechtbanken alsmede de directie van het Belgisch Staatsblad onder toepassing vallen van artikel 57.

De griffie en de directie van het Belgisch Staatsblad zijn belast met de toepassing van artikel 52 en de verplichte publicatie geschiedt onder hun verantwoordelijkheid. Gelet op de op dit gebied meermaals vastgestelde inbreuken op de taalwetten in de kolommen en bijvoegsels van het Belgisch Staatsblad heeft de V.C.T. hier nogmaals op gewezen in verschillende adviezen ⁽¹⁴⁾.

In bepaalde gevallen is de griffie verplicht de akten in ontvangst te nemen en door te sturen naar het Staatsblad voor publicatie.

Artikel 5 van het Koninklijk Besluit van 21 juni 1873 voorziet de verplichting voor de griffier binnen de 48 uur de stukken die dienen gepubliceerd te worden over te maken aan het Belgisch Staatsblad. Artikel 7 van hetzelfde K.B. bepaalt dat het bestuur van het Staatsblad tot publicatie moet overgaan binnen een bepaalde termijn. De bekendmaking van de akten van vennootschappen moet geschieden binnen de 10 dagen van de nederlegging op straf van schadevergoeding door de ambtenaar wie de vertraging of het verzuim zal te wijten zijn (art. 10 wet op de vennootschappen) ⁽¹⁵⁾.

De griffier van de Rechtbank van Koophandel te Brussel weigerde bepaalde akten van vennootschap door te zenden voor publicatie naar het Staatsblad, omdat deze akten in het Frans waren opgesteld en de exploitatiezetel van de vennootschap in Hoofdstad-Brussel naar het oordeel van de griffier, fictief was. Oordelend in beroep over een bevelschrift van de vrederechter te Brussel waarbij een vertaler werd aangesteld, zegt de burgerlijke rechtbank dat de vennootschap het bewijs levert van een vestiging van een exploitatiezetel in Hoofdstad-Brussel, zodat de weigering of de laattijdige publicatie in het Staatsblad ten onrechte is geschied ⁽¹⁶⁾. Het is duidelijk dat de griffier niet bevoegd is om te oordelen of het be-

staan van een exploitatiezetel die wordt opgegeven door een vennootschap, al dan niet fictief is. Hij beschikt hiertoe niet over de nodige middelen. Hij dient dus de akte in ontvangst te nemen en eventueel door te zenden voor publicatie maar hij dient, indien hij twijfelt aan de regelmatigheid van de taalvorm, de procedure van artikel 59 in te stellen.

Volksvertegenwoordiger Mattheyssens stelde de vraag of het niet nodig was het K.B. van 1873 te wijzigen in de zin dat de publicatie slechts verplicht zou zijn voor die akten en bescheiden die opgesteld zijn overeenkomstig de voorschriften van de wet. De minister van Justitie antwoordde dat artikel 59 de griffier niet oplegt akten of bescheiden van private bedrijven te weigeren, wanneer zij naar de vorm in strijd met artikel 52 zijn opge maakt. Het schrijft hem alleen voor de procedure van de aanmaning tot vervanging van die stukken toe te passen.

Anderzijds stellen de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen en het K.B. van 1873 termijnen vast binnen dewelke de doorzending naar het Belgisch Staatsblad van de ter griffie neergelegde stukken en de bekendmaking ervan moeten geschieden. De bepalingen van beide wetten moeten tegelijk nageleefd worden; trouwens de ene staat de toepassing van de andere geenszins in de weg, zodat de minister een wijziging van het K.B. van 1873 niet nodig achtten (17).

Ivo DE WEERDT,
Ere-advocaat.

- (1) R.W. 1966/1967, k. 269.
- (2) R.W. 1966/1967 k. 1629.
- (3) Parlementaire Handelingen, Kamer van Volksvertegenwoordigers, nr. 69, blz. 70.
- (4) P.H. Senaat blz. 155 en 1556.
- (5) P.H. Senaat blz. 1511.
- (6) Raad van State, arr. 26 okt. 1949 inz. Semts-Use N.V. contra Belg. Staat. — Kamer van Volksvertegenwoordigers, Memorie van Toelichting, zitting 1961-1962, 331/1 blz. 9.
- (7) Syllabus sur l'emploi des langues dans les entreprises, 1963, blz. 37.
- (8) Arbeidsgerechtigd van beroep te Brussel, 12 mei 1967, onuitgegeven.
- (9) R.W. 1966/1967 k. 1629.
- (10) J.T. 1968, blz. 583.
- (11) Zie noot J.E. in J.T. 1968 blz. 583 en R.W. 1968/1969 k. 1908.
- (12) J.T. 1970 blz. 309 met noot J.E. en R.W. 1969/1970 k. 1738.
- (13) Bijv. de factuur of akte waaruit de verkoop blijkt om het voorrecht te behouden, bepaald in art. 20, 5° hypothekwet.
- (14) V.C.T. alg. verg. 23 februari 1967 nr. 1560 en alg. verg. 8 juni 1967 nr. 1718/1719, zie volledige tekst in: F. De Kempenaer, De Vaste Commissie voor Taaltoezicht in de eerste helft van 1967. R.W. 1967/1968 k. 374 e.v. en k. 378 e.v.
- (15) I. Daelman: De wet op het gebruik der talen in bestuurszaken i.v.m. akten en bescheiden voorgeschreven bij de handelswetgeving. R.W. 1963/1964 k. 1595.
- (16) Burg. Rtb. Brussel 8 november 1966. J.T. 1966 blz. 685.
- (17) Vraag nr. 127 van 13 oktober 1967 R.W. 1967/1968 k. 1247.

RECHTSpraak

HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN.

1 juli 1969.

Voorzitter: M. Lecourt.

Rechters: MM. Trabucchi, Mertens de Wilmars, Donner, Strauss, Monaco en Pescatore.
Adv.-Gen.: M. Gand.

Heffing van gelijke werking in de artikelen 9 en 12 van het E.E.G.-Verdrag. — Betekenis.

1. Onder heffing van gelijke werking als bedoeld in de artikelen 9 en 12 van het E.E.G.-Verdrag is te verstaan iedere geldelijke last welke — zonder een douanerecht in eigenlijke zin te zijn — wegens grensoverschrijding op de binnen de gemeenschap circulerende goederen wordt gelegd, voorzover hij niet bij specifieke verdragsbepalingen is toegelaten.
2. Onverminderd de mogelijk te verwezenlijking van de doelstellingen van het gemeenschappelijk douanetarief op te leggen beperkingen, acht het Verdrag geldelijke lasten welke niet douanerechten in eigenlijke zin zijn en door een Lid-Staat vóór de invoering van dit tarief werden toegepast op de invoer van rechtstreeks uit derde landen afkomstige goederen, niet onverenigbaar met de eisen, betreffende de geleidelijke aanpassing der nationale douanetarieven aan het gemeenschappelijk buiten-tarief.

Sociaal Fonds voor de Diamantarbeiders en de N.V. Brachfeld & Sons. — Sociaal Fonds voor de Diamantarbeiders en Chougol Diamond Co.

1. De feiten en de procesvoering.

Overwegende dat de feiten kunnen worden samengevat als volgt en dat de procesvoering het na te melden verloop heeft gehad:

Bij de wet van 12 april 1960 werd in België het Sociaal Fonds voor de Diamantarbeiders opgericht. Dit Fonds is een openbare instelling welke tot taak heeft « het financieren, het toekennen en het uitbetalen van bijkomende sociale voordelen » aan voornoemde arbeiders.

Bij wet van 20 juli 1962 heeft de Belgische Staat genoemde wet gewijzigd door invoering van een artikel 2 bis, luidende als volgt:

« Alle personen die ruwe diamant invoeren, zijn gehouden tot betaling van een bijdrage, bestemd om het Sociaal Fonds toe te laten de opdracht te vervullen, waarmede het door artikel 2 belast is.

« Het bedrag van de door deze personen verschuldigde bijdrage is gelijk aan 1/3 % van de waarde van de door hen ingevoerde ruwe diamant.

« De Koning kan evenwel vrijstelling van deze bijdrage verlenen, wanneer de in vorig lid bedoelde diamant een waarde van 300 franken per karaat niet overschrijdt, of wanneer die diamant uit Nederland wordt ingevoerd binnen de perken van het ruilakkkoord tussen de Belgische en Nederlandse diamantnijverheid. »

Krachtens deze bepaling zijn in december 1963 een 200 importeurs van ruwe en industriediamant door het Sociaal Fonds voor de Diamantarbeiders aangeslagen tot betaling van bijdragen, verhogingen en interessen over het tijdvak van 1 januari 1960 tot en met 30 september 1963.

De Vrederechter in het tweede Kanton van de stad Antwerpen nam kennis van de meeste dezer zaken.

Voor de Vrederechter kwamen de besturen der organi-

saties van importeurs van ruwe en industriële diamant enerzijds en de Raad van Beheer van het Sociaal Fonds anderzijds overeen twee standaardgevallen, de zaken S.p.r.l. Chougol (die industriëdiamant importeert) en S.A. Brachfeld (die ruwe diamant importeert) te onderzoeken.

Bij beschikking van 24 december 1968 heeft de Vrederichter, uitspraak doende in deze beide zaken, het Hof verzocht om een prejudiciële beslissing inzake :

« 1. de artikelen 9, 12, 13, 18 en 95, ter beantwoording van de vraag :

a) of in die artikelen of in enige onder deze, en desgevallend dewelke, de bedoelde rechten of heffingen van gelijke werking al de kenmerken moeten dragen van een fiscale belasting ;

b) of de bedoelde rechten of heffingen enkel deze zijn, die de schatkist verrijken of ontlasten, ofwel in het algemeen al degene die een Lid-Staat ter gelegenheid van de invoer oplegt, ongeacht hun fiscaal, hun administratief of hun sociaal doel ;

2. dezelfde artikelen, ter beantwoording van de vraag of de aard van de heffing beslissend is, ofwel voornamelijk de werking ervan ;

3. dezelfde artikelen, ter beantwoording van de vraag of de gelijke werking bestaat in de gelijkheid van doel ofwel van resultaten van de heffing ;

4. dezelfde artikelen, ter beantwoording van de vraag of de resultaten, desgevallend, moeten beoordeeld worden ten aanzien van de bestemming der geïnde gelden ofwel van de invloed op het vrij verkeer der goederen ;

5. a) de artikelen 9 en 12, ter beantwoording van de vraag of de belemmering van het vrij goederenverkeer steeds veronderstelt dat het geheven recht discriminatoire of protectionistische gevolgen heeft ;

b) dezelfde artikelen, ter beantwoording van de vraag of geen belemmering denkbaar is zonder mededinging van een nationale productie ;

c) artikel 12, in verband met de artikelen 9 en 18, ter beantwoording van de vraag of een nieuwe heffing die de invoer uit alle vreemde landen treft steeds verboden wordt, als zijnde van aard om de volgens artikelen 9 en 18 van het Verdrag nagestreefde doeleinden, namelijk de invoering van een gemeenschappelijk douanetarief in de betrekkingen der Lid-Staten met derde landen, en de verlaging van de rechten tot onder het algemeen peil, in de weg te staan, zodat bij zulke heffing het al dan niet discriminatoir karakter geen rol speelt ;

d) de artikelen 9 en 12 in vergelijking met artikel 37, ter beantwoording van de vraag of het onderscheid, dat in artikel 37 gemaakt wordt tussen de monopolies die al dan niet een discriminatie tussen de onderdanen van de Lid-Staten, wat de voorwaarden van voorziening en afzet betreft, voor gevolg hebben, ook moet gemaakt worden betreffende de in artikelen 9 en 12 bedoelde rechten of heffingen ;

e) de artikelen 9 en 12 in verband met artikel 95, ter beantwoording van de vraag of het verbod, dat in artikelen 9 en 12 opgelegd wordt volstrekt is dan datgene, dat artikel 95 oplegt, en namelijk of het geen onderscheid maakt naargelang de beschouwde rechten al dan niet hoger zijn dan die welke op nationale produkten worden geheven ;

f) artikel 12 in verband met de artikelen 9 en 13, ter beantwoording van de vraag of artikel 12 als een eerste stap kan beschouwd worden om het doel van artikelen 9, paragraaf 1, en 13 te bereiken, en als dusdanig in even algemene zin moet opgevat worden ;

6. de artikelen 9 en 12, ter beantwoording van de vraag of, bij de beoordeling van de door het Verdrag bestreden belemmering van het vrij goederenverkeer, enkel het nadeel van de andere Lid-Staten of van hun ingezetenen in aanmerking kan komen, ofwel ook het nadeel van al

de ingezetenen van de Gemeenschap, hierin begrepen deze van de Lid-Staat die de beschouwde maatregel neemt, al ware het door de grotere mededinging vanwege ingezetenen van andere Lid-Staten ; of alsdan de inhoud van het verbod naar het antwoord op die vraag mag uitgelegd worden. »

Alvorens zich tot het Hof van Justitie te wenden heeft de Belgische rechter zich afgevraagd of hij, wanneer de hierbedoelde Belgische wet met het E.E.G.-Verdrag onverenigbaar mocht blijken te zijn, aan het Verdrag prioriteit ten opzichte van de nationale wet moet toekennen. Eerst na deze vraag ten faveure van het gemeenschapsrecht te hebben beantwoord, heeft hij zich met voormelde vragen tot het Hof van Justitie gewend.

In de renvooibeschikkingen overweegt de Belgische rechter dat, om tot een beslissing in bedoelde zaken te komen, moet worden nagegaan of de bijdrage die ingevolge de Belgische wetten door de importeurs van ruwe diamant moet worden betaald, met één der in de artikelen 8, 12, 18 en 95 van het E.E.G.-Verdrag bedoelde begrippe rechten, belastingen of heffingen kan overeenkomen.

De Belgische rechter merkt op dat in de doctrine, wat aard en doel der douanerechten betreft, een grote verscheidenheid wordt erkend ; zij worden geheven hetzij ten behoeve van de schatkist, hetzij ter bevordering van het handelsbeleid, hetzij om de kosten van een administratieve vergunning te dekken, hetzij om het opmaken van statistieken mogelijk te maken.

Hij verwijst naar het arrest van het Hof van Justitie in de zaak 6/64 (Costa/Enel) ten betoge dat in de artikelen 9 en 12, anders dan in het genoemd arrest uitgelegde artikel 37, niet alleen rechten welke discriminatie tussen de onderdanen der Lid-Staten inhouden, worden verboden.

Hij merkt tenslotte op, dat de Belgische importeurs van ruwe diamant kunnen beweren dat zij tegenover hun concurrenten in andere Lid-Staten die de heffing niet behoeven te betalen, in het nadeel zijn ; dat zij derhalve kunnen menen dat de industriëlen in hun land op kosten van de importeurs worden bevoordeeld tegenover die in andere Lid-Staten, daar de diamantfabrieken in België ingevolge de bestreden wet zijn vrijgesteld van een deel der lasten welke zij zouden hebben op te brengen indien zij, zoals in bijna alle andere bedrijfstakken het geval is, zouden moeten bijdragen in de sociale voordelen hunner arbeiders ; dat de weerslag der heffing in feite niet geheel door hen wordt gevoeld (via de prijsverhoging hunner aankopen bij de importeurs) onder meer omdat de industriëdiamant, die een niet te verwaarlozen deel van de invoer vertegenwoordigt en die niet door hun arbeiders bewerkt wordt noch ook door henzelf wordt gekocht of verkocht, ook belast wordt.

Overeenkomstig artikel 20, 2e alinea, van het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie der E.E.G. hebben verzoeker in het bodemgeschil, verweersters in het bodemgeschil de Commissie van de Europese Gemeenschappen en de Belgische Regering schriftelijke opmerkingen ingediend.

De terechtzitting is gehouden op 6 mei 1969.

De Advocaat-Generaal heeft op 21 mei 1969 zijn conclusie genomen.

Het Hof beval bij beschikking van 18 juni 1969 ter fine van de uitspraak de gevoegde behandeling van beide zaken.

II. Samenvatting der krachtens artikel 20 van het statuut ingediende opmerkingen.

Overwegende dat de krachtens artikel 20 van het Statuut ingediende opmerkingen kunnen worden samengevat als volgt :

Verzoeker in het bodemgeschil stelt, dat het Sociaal

Fonds voor de Diamantarbeiders louter sociale oogmerken heeft, hetgeen duidelijk blijkt uit de Kamerstukken welke aan de totstandkoming van bedoelde wet zijn voorafgegaan. Nu anders dan met betrekking tot een fonds voor bestaanszekerheid in den regel het geval is, het Sociaal Fonds niet wordt instandgehouden door inhoudingen, berekend op grondslag van het door betrokkenen verdiende loon, betekent het feit, dat de bijdragen ten laste van de importeurs van in België te bewerken diamant worden gebracht, dat men zekerheid heeft dat alle diamant bij de berekening der bijdragen volgens de werkelijke waarde in rekening wordt gebracht; de lasten worden op billijke wijze tussen wederverkoper en fabrikant verdeeld.

De keuze van dit stelsel vindt haar rechtvaardiging ook in de structuur van de Belgische diamantindustrie, waarin bezwaarlijk een naar de lonen berekend bijdragesysteem kan worden toegepast. De vraag of deze keuze doelmatig moet worden gacht, staat trouwens geheel ter beoordeling van de Belgische wetgever.

Verzoeker in het bodemgeschil stelt, dat de bijdrage ook alleen wordt berekend over produkten die voor bewerking in de Belgische diamantindustrie bestemd zijn zodat teruggezonden goederen en transito-goederen ter berekening der bijdragen nooit in aanmerking zijn genomen. De importeurs van ruwe diamant, de diamantfabrikanten en de diamantarbeiders zijn de opeenvolgende schakels in één en dezelfde economische keten, zodat het gezien de solidariteitsgedachte die aan de sociale wetgeving ten grondslag ligt, juist moet worden geacht dat ook de importeurs bijdragen tot de sociale verheffing der in de diamantindustrie tewerkgestelde arbeiders.

Het Sociaal Fonds herinnert er bovendien aan, dat de Voorzitter van de Commissie der Europese Gemeenschappen zich op 29 februari 1968 tot de Belgische Minister van Buitenlandse Zaken heeft gericht met een brief welke op 20 januari 1969 is gevolgd door een met redenen omkleed advies als bedoeld in artikel 169 van het Verdrag, waarin de Belgische Regering werd uitgenodigd een einde te maken aan de in bedoelde wettelijke regeling voorkomende strijd met artikel 7 van het Verdrag, daarin bestaande dat alleen voor de invoer van ruwe diamant uit Nederland vrijstelling van voormelde bijdrage was verleend. Bij wege van alternatief werd voorgesteld om hetzij bedoelde vrijstelling bij invoer van ruwe diamant uit alle Lid-Statens te verlenen hetzij aan de alleen aan Nederland verleende vrijstelling een einde te maken.

Onder opmerking dat het, gezien de plaatsen van vestiging der diamantindustrie, zeer onwaarschijnlijk moet worden geacht dat het tussen de Belgische industrie en die van de andere Lid-Statens met uitzondering van Nederland tot ruilakkoorden zal komen, spreekt verzoeker in het bodemgeschil als zijn oordeel uit, dat België zich naar bedoeld advies zal gedragen en de vrijstelling zal uitbreiden tot alle invoer in het kader van tussen de Belgische diamantindustrie en die van bedoelde Lid-Statens gesloten ruilakkoorden.

Uit de opvatting welke aan de bij bedoelde wet voorziene vrijstellingen ten grondslag ligt, blijkt dat ruwe diamant niet reeds uit hoofde van invoer in aanmerking wordt genomen; aan die vrijstellingen ligt juist ten grondslag dat de invoer van bedoelde diamant de fabrieken niet meer te doen geeft. Het is namelijk enerzijds technisch onmogelijk ruwe diamant ter waarde van minder dan 300 franken per karaat te slijpen en anderszijds komt de diamant welke in het kader van het ruilakkoord tussen de Nederlandse en Belgische industrie uit Nederland wordt ingevoerd, alleen maar in de plaats van in het kader van datzelfde akkoord uit België naar Nederland geëxporteerde diamant, die reeds vroeger voor de berekening der litigieuze bijdrage in aanmerking werd genomen.

Verzoeker in het bodemgeschil beroept zich vervolgens op de legislatieve arbeid ter voorbereiding van het E.E.G.-

Verdrag verricht, tot staving van zijn betoog dat het Verdrag niet beoogt goederen in het vrije verkeer van alle heffingen en belastingen vrij te stellen, doch er alleen toe strekt die goederen een gelijke behandeling deelachtig te doen worden in die voege, dat het ruilverkeer niet door beschermende maatregelen in deze of gene Lid-Staat wordt verstoord.

Het Verdrag verlangt niet, dat de factoren welke de vorming van de kostprijs beïnvloeden, in alle Lid-Statens identiek zijn. Wanneer de in dit opzicht bestaande verschillen een juiste werking van de gemeenschappelijke markt moeten belemmeren, staan aan de Commissie de procedures voorzien in de artikelen 100 en volgende van het Verdrag ten dienste. En de wettelijke regeling betreffende het Sociaal Fonds discrimineert kennelijk niet tussen Belgische en buitenlandse diamant, immers worden de Belgische diamanthandel en -industrie daarin ten opzichte van de buitenlandse mededinging noch beschermd noch bevoordeeld.

De aan het Sociaal Fonds verschuldigde bijdragen mogen in geen geval heffingen worden genoemd en kunnen derhalve niet vallen onder de verbodsvorschriften van de artikelen 9 en 12 van het Verdrag, waarin welbewust in plaats van de aanvankelijk voorgestelde formulering « iedere maatregel van gelijke werking » de term « heffingen van gelijke werking » is gebezigd. Om nu uit te maken of van een heffing van gelijke werking sprake is, moet worden nagegaan of bedoelde heffing een discriminerend of beschermend karakter draagt en derhalve de mededinging tussen de Lid-Statens verstoort. Volgens verzoeker in het bodemgeschil volgt zulks uit 's Hof's jurisprudentie.

Bovendien blijkt uit artikel 95 junctis de artikelen 9, 12 en 13 van het Verdrag, dat de heffingen slechts wanneer zij de al dan niet rechtstreeks op nationale produkten geheven belastingen te boven gaan, een gelijk effect als douanerechten kunnen sorteren.

De beide verweersters in het bodemgeschil hebben een gelijkkluidende memorie overgelegd, waarin zij de feiten hebben vermeld welke tot de bestreden wet hebben geleid en de feitelijke situatie wat betreft de invoer, de bewerking en de handel in ruwe en industriediamant in België hebben beschreven.

Zij hebben statistieken overgelegd om onder meer het economisch belang van deze bedrijfstak aan te tonen, als ook de mate waarin de litigieuze heffing zich op de markt te Antwerpen doet gevoelen. Volgens de statistieken over 1968 beliep de invoer van ruwe diamant Fb 11.748.000.000; daarvan is voor Fb 4.138.000.000 wederom als ruwe diamant uitgevoerd. De invoer van industriediamant beliep Fb 2.951.000.000 en de uitvoer Fb 2.950.000.000. Deze transacties betroffen grotendeels diamant van een hogere waarde dan 300 franken per karaat, zodat de heffing toepasselijk was.

Voor wat de invoer van ruwe diamant in 1968 betreft, komt de heffing van 1/3 % overeen met 39.160.000 franken; voor industrie-diamant wordt zij op 8.660.000 franken geschat. Het totaalbedrag van de belasting op de verschillende uit België in de andere E.E.G.-landen ingevoerde diamantsoorten beloopt 5.400.000 franken.

Met name ten aanzien van de industriediamant is door verweersters in het bodemgeschil betoogd, dat deze bedrijfstak met diamantbewerking niets van doen heeft, waaruit dan te meer de ongerijmdheid blijkt van een wet die de kopers van diamant in de gehele Gemeenschap de last van aan de Belgische diamantarbeiders toegekende sociale voordelen doet dragen. Mocht deze belasting blijven bestaan, dan zou de desbetreffende tak van handel zich wel eens naar een ander E.E.G.-land — men denke vooral aan Nederland — kunnen verplaatsen.

Voor wat betreft de door de Vrederechter te Antwerpen opgeworpen rechtsvragen verwijzen verweersters in het

bodemgeschil naar een bij hun memories gevoegd advies van twee hoogleraren in de rechtsfaculteit te Brussel.

Ten aanzien van de artikelen 9 en 12 van het E.E.G.-Verdrag hebben de auteurs van dit advies betoogd, dat bij de uitlegging dezer algemene bepalingen artikel 37, dat een bijzonder onderwerp regelt, buiten beschouwing moet blijven. Zij verzetten zich tegen de opvatting, dat aan een bij — en wegens — invoer toegepaste heffing slechts eenzelfde werking als aan douanerechten zou kunnen toekomen wanneer tussen de desbetreffende produkten en nationale produkten een concurrentieverhouding bestaat. Zij menen dat door het Verdrag is beoogd niet alleen aan de bescherming van de nationale industrie, doch aan alle handelsbelemmeringen een einde te maken. Dit ligt in de lijn van een der wezenlijke doelstellingen der gemeenschappelijke markt, namelijk de invoering van een regiem waarvoor wordt gewaarborgd dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt niet wordt vervalst. Het ware daarom niet juist te menen, dat aan een heffing wegens invoer welke niet beoogt de nationale produktie te beschermen, geen gelijke werking als aan douanerechten toekomt.

Ten aanzien van de vraag of een belasting als een heffing met gelijke werking moet worden beschouwd, ook al mist zij een fiscaalrechtelijke kwalificatie en wordt zij niet ten behoeve van de schatkist ingevorderd, verwijst bovengenoemd advies naar 's Hofs arrest in de zaken 52 en 55/65 (Republiek Duitsland tegen de Commissie), volgens hetwelk de vraag of aan een heffing een gelijke werking als aan een douanerecht toekomt, moet worden beoordeeld door haar gevolgen te bezien in het licht van de doelstellingen van het Verdrag, waarbij zowel het doel waartoe een Staat deze belasting invoert als de begeleidende modaliteiten buiten beschouwing blijven.

Ter bepaling van het begrip binnenlandse belasting, bedoeld in artikel 95 van het Verdrag, wordt allereerst opgemerkt dat de Lid-Staten ingevolge een internationaal aanvaard beginsel de last van zodanige heffingen niet op de buitenlandse verbruiker leggen en dat de exporteur gerechtigd is restitutie te verlangen van de belastingen welke bij vroegere omzetten van het goed waren geheven.

Uit 's Hofs rechtspraak volgt dat een verplichte bijdrage niet met de in artikel 95 voorziene binnenlandse belastingen mag worden gelijkgesteld wanneer zulk een heffing — gelijk met de litigieuze belasting het geval is — niet bestemd is de ingevoerde goederen fiscaal in een met die van andere categorieën van produkten vergelijkbare situatie te brengen — welke ook hun herkomst zij —, niet wordt geheven in het kader van een wettelijke regeling betreffende de omzetbelasting, doch een specifieke heffing vormt op ingevoerde produkten en niet wordt gerestitueerd wanneer deze produkten al of niet bewerkt opnieuw worden geëxporteerd.

Voor genoemde adviseurs zijn van oordeel, dat uit de artikelen 18 en 28 van het Verdrag betreffende het gemeenschappelijk douanetarief, heffingen met gelijke werking voor de beleidsvrijheid der Lid-Staten, in hun verhouding tot derde landen, beperkingen voortvloeien, en wel zulks zelfs ongeacht de toepassing van de artikelen 111 en volgende inzake de gemeenschappelijke handelspolitiek.

Deze grenzen schijnen in het onderhavige geval evenwel niet te zijn overschreden.

Meer in het algemeen wordt in dit advies gezegd dat ook een heffing zonder beschermende werking zeer wel de concurrentieverhoudingen op de gemeenschappelijke markt kan verstoren, hetgeen juist in casu het geval is. Van de in artikel 101 voorziene procedure ter opheffing van de distorties in de mededinging dient slechts subsidiair, namelijk wanneer geen enkele andere verdragsbepaling kan worden toegepast, gebruik te worden gemaakt. In casu moeten bedoelde gevolgen worden geëlimineerd door het

in artikel 12 van het Verdrag neergelegd verbod op de litigieuze heffing toe te passen.

Bovendien heeft de onderhavige heffing zelfs een beschermende werking voor wat de nationale verbruikers betreft, immers aan alle verbruikers in de Gemeenschap wordt een last opgelegd ten voordele van bepaalde, in een enkel land van de E.E.G. gevestigde, werkgevers.

Tenslotte verwijst het advies naar de rechtspraak van het Hof waarin de directe toepasselijkheid der artikelen 12, 37, § 2, en 95, lid 1, werd aangenomen.

De Commissie van de Europese Gemeenschappen merkt op dat de hierbedoelde heffing gerekend kan worden tot het brede terrein van de para-fiscaliteit. De ervaring leert, dat men om zodanige heffing uit een oogpunt van gemeenschapsrecht te beoordelen, niet met een algemeen onderzoek kan volstaan, doch elk dezer heffingen met inachtneming van alle omstandigheden nauwkeurig op eigen merites dient te toetsen. Men onthoude zich ten deze van algemene conclusies die ook zouden hebben te gelden voor andere heffingen welke, op het eerste gezicht, een nauwe verwantschap vertonen met de heffing die tot het onderhavige hoofdgeding aanleiding gaf, bij welke beoordeling, zowel feitelijk als rechtens, andere factoren in aanmerking dienen te worden genomen.

Ten aanzien van artikel 12 merkt de Commissie op dat voor de beantwoording van de vraag of een heffing moet worden beschouwd als een heffing van gelijke werking als een douanerecht, haar werking moet worden onderzocht in verband met de doelstellingen van het Verdrag, met name wat betreft het vrije goederenverkeer, zonder dat daarbij acht behoeft te worden geslagen op de benaming of de techniek van de heffing, noch ook op het daarmede van Staatswege beoogde doel, noch ook op de bestemming der opbrengst. Het feit dat zij belemmerend werkt op de invoer is evenwel niet voldoende om een heffing of belasting door de artikelen 9 en 12 van het Verdrag verboden te achten.

Ten aanzien van artikel 95 merkt de Commissie op dat 's Hofs rechtspraak met betrekking tot sommige belastingen geheven op ingevoerde en binnenlands niet geproduceerde waren (zaken 27/67 en 31/67), niet rechtstreeks de artikelen 9 en 12 en het daarin omschreven verbod van heffingen met gelijke werking betreft. In deze jurisprudentie wordt grote betekenis toegekend aan het feit dat de betrokken belastingen deel uitmaken van een algemeen stelsel dat op alle soorten binnenlandse en ingevoerde produkten zonder onderscheid van toepassing is. Deze beginselen kunnen derhalve niet zonder nader onderzoek worden toegepast op belastingen als de onderhavige (een speciale belasting op een bepaald produkt). De bevoegdheid van de Lid-Staten bijzondere binnenlandse belastingen op te leggen kan niet op grond van het Verdrag worden betwist; immers in artikel 95, hetwelk de uitoefening dezer bevoegdheid begrenst, wordt met zoveel woorden gesproken van « binnenlandse belastingen van welke aard ook ». Bij gebreke van gelijksoortige nationale produkten mist het onderscheid tussen een bij de invoer toegepaste heffing en een binnenlandse belasting, aan de doelstellingen van het Verdrag getoetst, iedere betekenis.

Binnenlandse belastingen welke, bij gebreke van nationale produktie, alleen de invoer treffen zijn niet steeds met het Verdrag verenigbaar; zulks blijkt uit 's Hofs arrest in de zaak 31/67 waarin aan de vrijheid der Lid-Staten tot het vaststellen der belastingpercentages grenzen zijn gesteld.

Ten aanzien van artikel 18 van het Verdrag merkt de Commissie op dat deze bepaling zich niet verzet tegen het heffen — binnen de door het Verdrag aangegeven grenzen — van binnenlandse belastingen op de invoer van produkten uit de andere Lid-Staten, daar zodanige binnenlandse

belasting aan de instelling van een gemeenschappelijk douanetarief niet in de weg kan staan.

Aan artikel 37 kunnen, naar het de Commissie voorkomt, voor de bepaling van het begrip «heffing van gelijke werking» geen conclusies worden verbonden.

Wat het verband tussen de artikelen 9 en 12 en artikel 95 betreft, stelt de Commissie dat beide eerstgenoemde verbodsvorschriften niet als volstrekt mogen worden beschouwd dan dat van artikel 95. Volgens laatstgenoemde bepaling dient een heffing op de ingevoerde en binnenlandse niet vervaardigde goederen als een binnenlandse belasting te worden beschouwd, welke, voorzover het algemene belastingkader van de betrokken Lid-Staat niet te boven gaande, als geoorloofd is te beschouwen.

Wat de importeurs in België en die in andere Lid-Staten betreft, merkt de Commissie op dat beide groepen op de Belgische markt eenzelfde positie innemen, daar de verplichting tot betaling der onderhavige heffing voor afzet op deze markt voor allen gelijkelijk geldt. Anders is het wanneer een Belgische importeur zijn waren in een andere Lid-Staat wil doorverkopen; hij kan dan de bij invoer in België betaalde heffing niet terugvorderen. Volgens de Commissie wordt voor de uitvoer uit een Lid-Staat het gelijkheidsbeginsel evenwel niet zo ver doorgetrokken — hetgeen aan de strekking van het Verdrag zou hebben beantwoord — dat de Lid-Staten verplicht zijn bepaalde belastingen terug te geven.

Met betrekking tot dit verschil in behandeling waardoor bedoelde wet de Belgische diamantimporteurs zowel ten opzichte van de Belgische diamantfabrikanten als ten opzichte van de diamantfabrikanten in andere Lid-Staten in het hadeel brengt, merkt de Commissie op dat de wetgevingen der Lid-Staten op fiscaal en sociaal gebied nog sterk uiteenlopen, zodat aan de daaruit voortvloeiende verschillen in behandeling voor de interpretatie van de artikelen 9 en 12 geen conclusies mogen worden verbonden.

De Regering van het Koninkrijk België merkt op dat naar Belgisch recht het douanerecht onder het begrip belastingen valt. De bijdragen in de sociale zekerheid mogen niet dit begrip niet worden verward, ook al worden zij op dezelfde wijze als bepaalde soorten belastingen vastgesteld en geheven.

Uit de geschiedenis van de totstandkoming van het E.E.G.-Verdrag blijkt dat de artikelen 12 en volgende niet betrekking hebben op enigerlei door een Lid-Staat getroffen maatregel welke gevolgen in feite met die van douanerechten overeenkomen. Door de term heffing van gelijke werking te bezigen wilden de auteurs van het Verdrag voorkomen, dat bepaalde Lid-Staten zouden trachten met een beroep op een nationale interpretatie van het begrip douanerecht de werkelijke doelstellingen van het Verdrag te omzeilen.

Onder bedoeld begrip vallen derhalve alleen heffingen welke de douanerechten aanvullen en slechts op uit het buitenland afkomstige waren — niet op soortgelijke, in het binnenland geproduceerde, goederen — worden geheven. Ook als een heffing de kenmerken van een belasting vertoont, kan zij slechts gezegd worden eenzelfde werking te hebben als een douanerecht wanneer het ingevoerde produkt daardoor in een ongunstiger positie komt te verkeren dan het daarmee overeenkomstige nationale produkt.

Worden binnenlands geen soortgelijke produktien vervaardigd, dan kan niet van een protectionistische tendens gesproken worden en de op de ingevoerde produkten gelegde last evenmin tot vervalsing van de mededinging tussen de Lid-Staten leiden.

Wat met name de onderhavige heffing betreft, zij heeft volgens de Belgische Regering uitsluitend ten doel de financiering van een fonds, bestemd om aan de diamantarbeiders sociale voordelen toe te kennen, ten laste van de

importeurs van ruwe diamant te brengen, omdat zij van het werk van deze arbeiders indirect profijt trekken.

Dit stelsel komt eveneens gerechtvaardigd voor, in verband met de praktische moeilijkheden aan berekening der bijdrage op grondslag van de salarissen verbonden.

De Belgische Regering merkt tenslotte op dat de Commissie der Europese Gemeenschappen de gedachte van de hand wijst, dat de litigieuze bijdrage als een heffing van gelijke werking als een douanerecht zou zijn te beschouwen; in het met redenen omkleed advies, waarmede zij zich op 29 februari 1968 tot de Belgische Regering wendde, overweegt zij namelijk de mogelijkheid de alleen aan Nederland toegekende vrijstelling, welke zij in strijd acht met artikel 7 van het E.E.G.-Verdrag, op te heffen — hetgeen betekent dat er in beginsel geen bezwaar bestaat tegen heffing der bijdrage op de invoer van ruwe diamant uit Lid-Staten —.

Ten aanzien van het recht.

Overwegende dat de Vrederechter van het Tweede Kantón te Antwerpen bij op 16 januari 1969 ter griffie van het Hof ingekomen vonnis van 24 december 1968 krachtens artikel 177 van het Verdrag tot oprichting van de E.E.G. een aantal vragen heeft gesteld, strekkende tot het bekoemen van uitlegging van de artikelen 9, 12, 13, 18 en 95 van het E.E.G.-Verdrag;

Overwegende dat deze vragen met uitzondering van vraag 5 c) in hoofdzaak ten doel hebben het begrip heffing van gelijke werking als een douanerecht, bedoeld in de artikelen 9 en 12 van het E.E.G.-Verdrag en de strekking van het verbod van zodanige heffing, te doen verduidelijken;

dat ook met de verwijzing naar de artikelen 18, 37 en 95 — ter fine van vergelijking met de artikelen 9 en 12 en ter vaststelling van het onderscheid met die artikelen — hetzelfde doel wordt beoogd;

dat deze vragen derhalve gezamenlijk dienen te worden behandeld;

Overwegende dat volgens artikel 9 de Gemeenschap is gegrondvest op een douane-unie welke berust op het verbod in het verkeer tussen de Lid-Staten van douanerechten en van «alle heffingen van gelijke werking», alsook op de invoering van een gemeenschappelijk douanetarief voor hun betrekkingen met derde landen;

dat artikel 12 de invoering van «nieuwe invoerrechten of heffingen van gelijke werking» en de verhoging van die, welke reeds van kracht zijn, verbiedt;

Overwegende dat het essentiële belang van de aldus omschreven verbodsbepalingen voldoende blijkt uit de plaatsing van deze artikelen aan het begin van het deel gewijd aan de «grondslagen van de Gemeenschap», die van artikel 9 als eerste artikel van de titel over «het vrije verkeer van goederen» en die van artikel 12 als eerste artikel van de afdeling die handelt over «afschaffing van de douanerechten»;

dat deze verbodsbepalingen van zo groot gewicht zijn, dat het Verdrag iedere mogelijke leemte in de toepassing ervan heeft willen voorkomen, teneinde te vermijden dat de uitvoering zou worden ontdoken door maatregelen van douane-technische of fiscale aard;

dat aldus artikel 17 voorschrijft, dat de verbodsbepalingen van artikel 9 zelfs zullen worden toegepast op douanerechten van fiscale aard;

dat artikel 95, dat behoort tot het deel van het Verdrag getiteld «het beleid der Gemeenschap» en tot het hoofdstuk over «bepalingen betreffende de belastingen», er toe strekt om door middel van het verbod op ingevoerde waren hogere binnenlandse belastingen te heffen dan op de nationale produktie worden geheven, de inbreuken te vermijden die langs een fiscale omweg op de verbodsbepalingen zouden kunnen worden gemaakt;

Overwegende dat waar in het Verdrag douanerechten

worden verboden, tussen goederen geen onderscheid wordt gemaakt naar gelang zij al dan niet met de producten van het invoerende land concurreren ;

dat met de afschaffing van belemmeringen van douanerechtelijke aard dus niet alleen is beoogd daaraan het beschermend karakter te ontnemen, doch dat het Verdrag, integendeel, aan het beginsel van opheffing van douanerechten en heffingen van gelijke werking, ter verzekering van het vrije verkeer van goederen, een algemene strekking en werking heeft willen toekennen ;

dat uit dit stelsel als geheel en uit de algemene en volgestrekte aard van het verbod van alle douanerechten in het goederenverkeer tussen de Lid-Staten, blijkt dat de douanerechten verboden zijn onafhankelijk van iedere overweging nopens het doel waarmede zij werden ingevoerd of de bestemming hunner opbrengsten ;

dat dit verbod zijn rechtvaardiging vindt in de belemmeringen welke geldelijke lasten wegens grensoverschrijding — al mogen zij gering zijn — voor het goederenverkeer opleveren ;

Overwegende dat de uitbreiding van het verbod van douanerechten tot heffingen van gelijke werking dient om het verbod der uit die rechten voortvloeiende handelsbelemmeringen aan te vullen en wel in dier voege dat het doeltreffend werkt ;

dat men door deze beide elkaar aanvullende begrippen te bezigen heeft willen voorkomen dat in de handel tussen Lid-Staten enigerlei geldelijke last zou worden opgelegd wegens het overschrijden der grenzen van een Staat door goederen die in de Gemeenschap circuleren ;

dat teneinde te kunnen vaststellen of een bepaalde heffing gelijke werking heeft als een douanerecht, deze werking dient te worden onderzocht uit het oogpunt van de doeleinden van het Verdrag, gelijk die zijn neergelegd in het deel, de titel en het hoofdstuk waarin de artikelen 9 en 12 zijn opgenomen en in het bijzonder in verband met het vrije goederenverkeer ;

dat ongeacht benaming en structuur een eenzijdig opgelegde geldelijke last — ook al moge hij gering zijn — die wegens grensoverschrijding op nationale of buitenlandse goederen wordt gelegd en geen douanerecht is in eigenlijke zin, derhalve een heffing van gelijke werking in de zin van de artikelen 9 en 12 van het Verdrag oplevert, zelfs wanneer deze last niet ten behoeve van de Staat wordt geheven, geen enkele discriminerende of beschermende werking heeft en al concurreert het belaste produkt niet met enige nationale produktie ;

Overwegende dat uit het geheel dezer voorschriften en uit hun verband met de andere bepalingen van het Verdrag volgt dat het verbod van nieuwe douanerechten of heffingen van gelijke werking, gebonden als het is aan het beginsel van het vrije goederenverkeer, een wezenlijke regel is dewelke, onverminderd andere Verdragsvoorschriften, geen uitzonderingen lijdt ;

dat te dien aanzien uit de artikelen 95 en volgende blijkt, dat het begrip heffing van gelijke werking niet mede omvat belastingen welke op dezelfde wijze op gelijksoortige of vergelijkbare nationale produkten binnen de Staat worden geheven, dan wel, bij gebreke van zodanige produkten, in het kader van een algemene binnenlandse belasting vallen of tot doel hebben om binnen de in het Verdrag getrokken grenzen zodanige binnenlandse belastingen te compenseren ;

dat verder, ofschoon het niet is uitgesloten dat in sommige gevallen voor een bepaalde en werkelijk verleende dienst een daaraan evenredige tegenprestatie mag worden verlangd, zulks zich slechts in bijzondere gevallen zal voordoen, welke nooit tot ontduiking van de voorschriften der artikelen 9 en 12 van het Verdrag kunnen leiden ;

Overwegende dat de Verdragsbepalingen waarin voormelde verboden zijn neergelegd, aan de Lid-Staten bepaalde en duidelijk omschreven verplichtingen opleggen,

welke zonder enige verdere maatregel van communautaire of nationale gezagsorganen kunnen worden uitgevoerd ;

dat deze bepalingen dan ook rechtstreeks ten behoeve van de justitiabelen rechten doen ontstaan ;

Overwegende dat het Verdrag, waar het alle nieuwe geldelijke lasten wegens grensoverschrijdend goederenverkeer binnen de Gemeenschap verbiedt, geen enkel onderscheid tussen de onderdanen der verschillende Lid-Staten maakt ;

dat immers geldelijke lasten op de invoer en de uitvoer tussen Lid-Staten in het Verdrag worden verboden ongeacht de nationaliteit van hen die aan het economisch verkeer deelnemen en door zulke maatregelen in het nadeel geraken ;

dat het derhalve onjuist ware om bij de toepassing dezer bepalingen onderscheid te maken naar gelang door bedoelde maatregelen bepaalde Lid-Staten en hun onderdanen dan wel alle onderdanen van de Gemeenschap of alleen de onderdanen van de Staat die bedoelde maatregelen nam, worden benadeeld ;

Overwegende dat de Vrederechter van het Tweede Kanton te Antwerpen sub vraag 5 c vraagt, of een nieuwe belasting die de invoer uit alle vreemde landen treft, steeds, als met het Verdrag onverenigbaar, verboden is omdat zij een belemmering zou vormen voor de invoering van het gemeenschappelijk douanetarief ;

Overwegende dat het Verdrag wat het verkeer met derde landen betreft, geen uitdrukkelijke voorschriften bevat overeenkomende met die welke in het verkeer tussen de Lid-Staten heffingen van gelijke werking als douanerechten verbieden ;

dat het bestaan van andere geldelijke lasten dan douanerechten in eigenlijke zin, welke vóór de invoering van het gemeenschappelijk douanetarief door een Lid-Staat mochten zijn toegepast bij invoer op zijn grondgebied van uit derde landen rechtstreeks afkomstige goederen, geen belemmering kon vormen voor de aanpassing van de douanetarieven van iedere Lid-Staat aan de percentages van het gemeenschappelijk douanetarief ;

dat weliswaar de doelstellingen, die de Lid-Staten door de toepassing van het gemeenschappelijk douanetarief in hun betrekkingen met derde landen nastreven, in het gedrag zouden kunnen komen doordien een Lid-Staat vorenbedoelde maatregelen eenzijdig neemt of handhaaft, met name wanneer de regel van het vrije verkeer der in een Lid-Staat vrij verhandelbare goederen niet toereikend zou blijken om de gevolgen van deze nationale maatregelen weg te nemen ;

dat in zodanige gevallen de vraag zich zou kunnen voordoen of het Verdrag grenzen stelt aan de vrijheid der Staten om maatregelen te nemen dan wel te handhaven, die de werking van het gemeenschappelijk douanetarief zouden vernietigen ;

dat deze vraag evenwel slechts aan de orde kan komen met betrekking tot het tijdvak na de inwerkingtreding van het gemeenschappelijk douanetarief ;

Ten aanzien van de kosten.

Overwegende dat de kosten van de Commissie van de Europese Gemeenschappen en de Regering van het Koninkrijk België die haar opmerkingen aan het Hof hebben voorgelegd, niet terugvorderbaar zijn ;

dat de onderhavige procedure ten aanzien van partijen het karakter draagt van een incident in een geding voor de Vrederechter te Antwerpen en de kostenbeslissing derhalve aan laatstgenoemde rechter staat ;

gezien de stukken ;

gehoord het rapport van de Rechter-Rapporteur ;

gehoord de mondelinge opmerkingen van verzoeker en verweersters in het bodemgeschil, de Regering van het

Koninkrijk België en de Commissie van de Europese Gemeenschappen ;

gehoord de conclusie van de Advocaat-Generaal ;
gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap, met name op de artikelen 9, 12, 13, 18, 37, 95 en 177 ;

gelet op het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Economische Gemeenschap, met name op artikel 20 ;

gelet op het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen ;

Het hof van justitie,

rechtdoende inzake de bij vonnis van de Vrederechter in het Tweede Kanton te Antwerpen dd. 24 december 1968 gestelde vragen,

verklaart voor recht :

1. Onder een heffing van gelijke werking als bedoeld in de artikelen 9 en 12 van het E.E.G.-Verdrag is te verstaan iedere geldelijke last welke — zonder een douanerecht in eigenlijke zin te zijn — wegens grensoverschrijding op binnen de Gemeenschap circulerende goederen wordt gelegd, voorzover hij niet bij specifieke Verdragsbepalingen is toegelaten ;

2. Onverminderd de mogelijk ter verwezenlijking van de doelstellingen van het gemeenschappelijk douanetarief op te leggen beperkingen, acht het Verdrag geldelijke lasten welke niet douanerechten in eigenlijke zin zijn en door een Lid-Staat vóór de invoering van dit tarief werden toegepast op de invoer van rechtstreeks uit derde landen afkomstige goederen, niet onverenigbaar met de eisen betreffende de geleidelijke aanpassing der nationale douanetarieven aan het gemeenschappelijk buitentarief.

In het nr. 31 van 12 april 1970 publiceerde het Rechtskundig Weekblad een arrest van de 2e Kamer van het Hof van Cassatie met de hiernavolgende hoofding :

HOF VAN CASSATIE.

2e Kamer. — 9 maart 1970.

Voorzitter : M. Louveaux.

Raadsheer-Verslaggever : M. De Vreese.

Advocaat-Generaal : M. Colard.

Advocaat : Mr. J. Fl. Hellemans (balie Antwerpen).

Ontrekken van minderjarigen aan de hoede van hen aan wie zij werden toevertrouwd. — Bezoekrecht. — Echtscheiding door onderlinge toestemming. — Regeling krachtens art. 280 B.W.

1. Art. 369bis S.W.B. stelt strafbaar de vader of moeder die het minderjarig kind onttrekt of poogt te onttrekken aan de hoede van hen aan wie het is toevertrouwd krachtens een beslissing genomen gedurende het verloop of ten gevolge van een geding tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed, of in andere bij de wet bepaalde omstandigheden.

De wetgever heeft hiermede de gevallen bedoeld waarin de bewaring van het kind werd geregeld door een beslissing die, om het belang van het kind te vrijwaren, ten minste onder het toezicht van de gerechtelijke overheid wordt genomen.

2. Art. 280 B.W.B. verplicht de ouders, die besloten zijn tot een echtscheiding door onderlinge toestemming over te gaan, in hun overeenkomst bij geschrift vast te leggen

aan wie hun gemeenschappelijke alsmede de door hen aangenomen kinderen toevertrouwd zullen worden, hetzij gedurende de proeftijd, hetzij na de echtscheiding.

De overeenkomst mag niet gelijk gesteld worden met de in art. 369bis S.W.B. bedoelde beslissing.

3. Het vonnis dat de echtscheiding door onderlinge toestemming toestaat en dat vaststelt dat de voorwaarden van art. 275 e.v. B.W.B. vervuld zijn, bekrachtigt niet impliciet de overeenkomst waarbij partijen onder meer de hoede van de minderjarige kinderen en het bezoekrecht geregeld hebben. Er is aldus niet over de hoede en het bezoekrecht beslist, zodat de vrouw, die zich daaraan opzettelijk onttrekt, geen inbreuk pleegt op art. 369bis lid 4 S.W.B.

Wanneer dit arrest reeds verschenen was, kwam ons een noot toe van de heer J. Halewyn die we niet meer onder het arrest konden drukken. Wij verwijzen onze lezers naar de tekst van het arrest en delen hieronder afzonderlijk de noot mede.

NOOT. — In de loop van een procedure tot echtscheiding bij onderlinge toestemming, zijn de echtgenoten gehouden, krachtens artikel 280 van het Burgerlijk Wetboek (artikel 1288 van het Gerechtelijk Wetboek), in een overeenkomst o.a. de bewaring van het kind te regelen. De vraag stelde zich of bij niet naleving van de aldus tussengekomen regeling, de in gebreke blijvende echtgenoot strafbaar is bij toepassing van artikel 369bis, lid 4, van het Strafwetboek. Terecht besliste het Hof van cassatie tot de niet-toepasselijkheid van deze strafbepaling.

Het vierde lid van artikel 369bis van het Strafwetboek werd ingevoegd bij artikel 1 van de wet van 20 juli 1927. Uit de voorbereidende werken van die wet, meer bepaaldelijk uit de memorie van toelichting (Pasinomie, 1927, blz. 354-355) en uit het verslag van de Commissie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers (Pasinomie, 1927, blz. 355-356), blijkt duidelijk dat de wetgever de toepassing van artikel 269 bis, lid 4, van het strafwetboek heeft willen beperken tot de gevallen waarin de bewaring van het kind door een beslissing wordt geregeld welke, om het belang van het kind te vrijwaren, ten minste onder het toezicht van een gerechtelijke overheid wordt genomen. Ook de rechtsleer oordeelt dat een gerechtelijke beslissing over de bewaking van het kind een essentieel bestanddeel is van het misdrijf in artikel 369bis, lid 4, van het Strafwetboek omschreven (Rigaux, M. en Trousse, P.E., « Les crimes et les délits du Code pénal », dl. V., Brussel-Luik, 1968, blz. 260 ; Marchal A. en Jaspard, J.P., « Droit criminel », dl. I, Brussel, 1965, nr. 911 ; Constant, J., Manuel du droit pénal, de II, Luik, 1954, nr. 850-851 ; Schuind, G., « Traité pratique de droit criminel », Brussel-Parijs, 1931, blz. 109 ; zie ook Goedseels, J., « Commentaire du Code pénal belge », dl. II, Brussel, 1948 nr. 2126-2127 ; Rép. prat., V° « Crimes et délits envers l'enfant, nr. 143 - 149).

De regeling betreffende de bewaking van het kind, door de echtgenoten krachtens artikel 280 van het Burgerlijk Wetboek in een overeenkomst bepaald, ontsnapt aan elk toezicht van de gerechtelijke overheid. De akte van overeenkomst behoort weliswaar tot de akten die luidens artikel 286 van het Burgerlijk Wetboek, (artikel 1294 van het Gerechtelijk Wetboek) aan de voorzitter van de rechtbank moeten worden overhandigd. Maar de inhoud van die overeenkomst mag echter, overeenkomstig de artikelen 289 en 290 van het Burgerlijk Wetboek (artikelen 1297 en 1298 van het Gerechtelijk Wetboek), door de rechtbank niet onderzocht worden. Een zulkdanige overeenkomst valt dus buiten het toepassingsgebied van artikel 369bis, lid 4, van het Strafwetboek.

De vraag kan gesteld worden of het in dit verband niet wenselijk zou zijn, bij echtscheiding bij onderlinge toe-

stemming, dezelfde procedure te voorzien als bij echtscheiding op grond van bepaalde feiten. Luidens artikel 239 van het Burgerlijk Wetboek (artikel 1258 van het Gerechtelijk Wetboek) hoort het de rechter toe in de loop van deze procedure de overeenkomst tussen echtgenoten afgesloten betreffende de voorlopige maatregelen die betrekking hebben op de personen van de minderjarige kinderen, te beoordelen en te bekrachtigen zo hij deze gepast oordeelt, dit onder voorbehoud van de beslissingen die, overeenkomstig artikel 267 van het Burgerlijk Wetboek (artikel 1279 van het Gerechtelijk Wetboek), in het belang van de kinderen door de voorzitter, rechtsprekende in kortgeding, hetzij op verzoek van de partijen of één ervan, hetzij van de Procureur des Konings, mocht worden gewezen.

Het is duidelijk dat de overeenkomst betreffende het lot van de kinderen, door de echtgenoten in de loop van deze procedure afgesloten, heel wat meer waarborgen biedt. Ze wordt daadwerkelijk aan het toezicht onderworpen van de gerechtelijke overheid die ze slechts zal bekrachtigen indien de regeling haar gepast voorkomt. Moesten deze waarborgen ook voorzien zijn in de procedure tot echtscheiding bij onderlinge toestemming, zou niets de toepassing van artikel 369bis, lid 4, van het Strafwetboek in de weg staan.

J. Vanhalewijn.

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 16 september 1969.

Voorzitter : A. Mast.

Raadsheren : de HH. Mees en Baeteman.

Auditeur : M. Depondt.

Talen in bestuurszaken. — Taalexamens. — Rechtspleging. — Belang.

Een vrijstelling van taalexamen is uiteraard van onbeperkte duur, daar waar luidens artikel 22 van het K.B. nr. IX van 30 november 1966 het bewijs van de kennis van de tweede taal in beginsel geldt voor een periode van drie jaar. Daarom heeft een ambtenaar er belang bij de nietigverklaring te vorderen van de weigering tot vrijstelling zelfs al is hij voor het taalexamen geslaagd.

Uit artikel 43 par. 3 van de gecoördineerde wetten van 18 juli 1966 blijkt dat het slagen voor het bijzonder taalexamen de toelating tot het tweetalig kader in de rijksbesturen bepaalt voor alle ambtenaren, uitgenomen voor hen van wie het diploma bewijst dat de tweede taal de voertaal was van het onderwijs dat ze volgden. Die bepaling maakt geen andere uitzonderingen mogelijk, zelfs niet voor vertalers.

Verschueren / Vaste Wervingssecretaris en Belgische Staat (Minister van Binnenlandse Zaken, Minister van het Openbaar Ambt).

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van de beslissing van de Vaste Wervingssecretaris van 17 januari 1968, opgenomen in een brief van 19 januari 1968, waarbij aan verzoeker de door hem gevraagde vrijstelling van het examen over de kennis van de tweede taal wordt geweigerd en in bijkomende orde, tot vaststelling van de nietigheid van het koninklijk besluit nr. IX van 30 november 1966, voor zover de Vaste Wervingssecretaris door dat besluit belast wordt taalbrevetten aan vertalers en gewezen vertalers uit te reiken, zulks bij toepassing van artikel 58 van de samengeordende wetten op het gebruik der talen in bestuurszaken ;

Overwegende dat de Vaste Wervingssecretaris door een mededeling verschenen in het *Belgisch Staatsblad* van 17 augustus 1967 liet weten dat in uitvoering van de wetten op het gebruik der talen in bestuurszaken, in de loop van het vierde trimester van 1967 taalexamens zouden georganiseerd worden, o.m. voor de ambtenaren, die zoals verzoeker, wensden in aanmerking te komen voor een aan hun taalrol voorbehouden betrekking van het tweetalig kader in centrale diensten (artikel 43, § 3 van de geordende wetten) en die de voldoende kennis van de tweede taal moesten bewijzen ; dat verzoeker op 17 augustus 1967 schriftelijk aan de Vaste Wervingssecretaris vroeg om vrijgesteld te worden van een dergelijk examen, omdat hij, na met goed gevolg voor een wervingsexamen van adjunct-vertaler geslaagd te zijn, in dienst is getreden bij de vertaaldienst van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, daar in 1958 tot hoofdvertaler werd bevorderd en ook omdat hij met succes examens aflegde in de Franse taal aan de universiteit te Brussel « over vakken die o.m. met zijn loopbaan verband houden » ; dat deze aanvraag verworpen werd door de bestreden beslissing, die steunt op de overweging dat verzoeker niet het bewijs had geleverd dat het Frans de voertaal was van het onderwijs dat hij heeft genoten ; dat verzoeker luidens een getuigschrift van 8 april 1968 geslaagd is voor bedoeld examen ;

Overwegende dat de eerste tegenpartij opwerpt dat verzoeker niet doet blijken van het nodige belang aangezien hij, niettegenstaande zijn vraag tot vrijstelling van het taalexamen, er aan deelgenomen heeft en er voor slaagde ;

Overwegende dat een vrijstelling van examen uiteraard van onbeperkte duur is ; dat luidens artikel 22 van het koninklijk besluit nr. IX van 30 november 1966 het bewijs van de kennis van de tweede taal in beginsel geldt voor een periode van drie jaar ; dat daaruit volgt dat verzoeker nog steeds belang heeft om de vrijstelling van dat examen na te streven ;

Overwegende dat verzoeker aanvoert dat hem ten onrechte de gevraagde vrijstelling van het examen over de voldoende kennis van de Franse taal geweigerd werd, omdat hij, als houder van een diploma van vertaler-Frans, overeenkomstig de artikelen 39 en 17 van de geordende wetten op het gebruik der talen in bestuurszaken als tweetalige moet aangezien worden ; dat verzoeker betoogt « dat hij die statutair met een vertalingsfunctie is bekleed, ten minste tweetalig is » en dat derhalve artikel 43, § 3, derde lid, van de geordende wetten, dat een examen voorschrijft om in het tweetalig kader van de ambtenaren te kunnen opgenomen worden, niet van toepassing kan zijn op de vertalers, die uit de aard van hun functie tweetalig zijn ;

Overwegende dat artikel 43, § 3, met betrekking tot het tweetalig kader, dat 20 p.c. van de betrekkingen gelijk en hoger dan die van directeur omvat bepaalt : « Om tot het tweetalig kader toegelaten te worden moeten de ambtenaren voor een examencommissie, samengesteld door de Vaste Wervingssecretaris, het bewijs leveren dat zij de tweede taal voldoende kennen. Worden van dit examen vrijgesteld de ambtenaren wier diploma bewijst dat hun tweede taal de voertaal was van het onderwijs dat zij genoten hebben » ; dat krachtens die tekst, het slagen voor het bijzonder taalexamen, de toelating tot het tweetalig kader in de Rijksbesturen bepaalt voor alle ambtenaren, uitgenomen voor hen van wie het diploma bewijst dat de tweede taal de voertaal was van het onderwijs dat ze volgden ; dat verzoeker niet langer beweert dat hij zodanig onderwijs zou gevolgd hebben ; dat die bepaling geen andere uitzonderingen mogelijk maakt zelfs niet voor vertalers ; dat het middel niet opgaat ;

Overwegende wat het tweede voorwerp van het beroep betreft dat deze vraag alleen kan begrepen worden als strekkende tot de vaststelling van de nietigheid van genoemd besluit in zover in artikel 12, § 3, geen rekening

wordt gehouden met een vrijstelling van het examen over de kennis van de tweede taal ten voordele van de vertalers en gewezen vertalers; dat de tweede en derde tegenpartijen er zich toe beperkten de niet-ontvankelijkheid van het beroep op te werpen bij gemis aan belang in hoofde van verzoeker, die ondertussen geslaagd is in het bedoeld examen en opgenomen werd in het tweetalig kader; dat aangezien dit examen ook vereist wordt voor een benoeming tot tweetalig adjunct en de vrijstelling ook voor dat geval geldt verzoeker om de hierboven vermelde reden wel van het nodige belang doet blijken;

Overwegende dat verzoeker ten gronde hetzelfde middel aanvoert als dat onderzocht in het kader van het eerste onderdeel van het beroep; dat het om dezelfde reden niet kan aangenomen worden.

Besluit.

Artikel 1. — Het beroep is verworpen.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL.

15e Kamer. — 16 januari 1970.

Voorzitter: M. Schilling.

Raadsheren: MM. Jans en Ceulemans.

Advocaat-generaal: M. Leytens.

Advocaten: Mrs. Diercxsens, Van der Donckt en Goossens.

Wegverkeer. — Art. 37 verkeersreglement. — Brandweerwag. — Verplichting. — Andere bestuurders. — Onmogelijkheid het signaal te horen.

De bestuurder van de brandweerwagen met geluidssignaal in werking overtreedt art. 37, lid 2, verkeersreglement, als hij het rode licht voorbij rijdt zonder gestopt te hebben, wanneer zulks gevaar voor de andere weggebruikers oplevert. Het feit dat commigen stoppen, moet hem niet doen geloven dat bestuurders die uit een andere richting komen, het signaal eveneens horen of kunnen horen.

Met inachtneming van de plaatsgesteldheid, de rijrichting van de betrokken voertuigen, de hevigheid en de richting van de wind, mag ten deze aangenomen worden dat een bestuurder die niet uitweek en stopte het geluidssignaal van de brandweerwagen niet heeft kunnen horen, zodat hij zich voor een geval van overmacht bevond.

Gordyn e.a. t./ Rimbaut e.a.

Overwegende dat de hogere beroepen regelmatig zijn naar vorm en tijd;

Overwegende dat de eerste rechters, om oordeelkundige redenen die het Hof overneemt, de betichting lastens eerste beklaagde Rimbaut bewezen, en de betichting lastens tweede beklaagde Mertens niet bewezen hebben verklaard;

dat de elementen van het strafdossier en het onderzoek vóór het Hof gedaan immers duidelijk uitgewezen hebben dat eerste beklaagde Rimbaut aan het stuur van de brandweerwagen met speciaal geluidssignaal in werking, in strijd met artikel 37, alinea 2 Verkeersreglement, aan het bewust kruispunt waar het verkeer door verkeerslichten geregeld was, het rood licht voorbijgereden is zonder gestopt te hebben, wat hij overigens zeer oprecht toegeeft, wanneer zulks gevaar voor de andere weggebruikers opleverde; dat niets hem toeliet aldus te handelen; dat namelijk het feit dat zekere weggebruikers wegens zijn geluidssignaal stilstonden hem niet mocht doen geloven dat een bestuur-

der, die zoals Mertens uit een andere richting dan deze weggebruikers kwam, dit signaal eveneens had gehoord of kon horen; dat eerste beklaagde door dit gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg het ongeval en de zware gevolgen ervan waaronder de lichamelijke letsels van de in betichting A vernoemde personen veroorzaakt heeft;

dat anderzijds aan de hand van hoger aangehaalde elementen, waaronder de plaatsgesteldheid, de respectievelijke rijrichting van de betrokken voertuigen, de hevigheid en de richting van de wind blijkend ondermeer uit de gegevens verstrekt door de meteorologische diensten van het vliegveld te Deurne, mag aangenomen worden dat tweede beklaagde Mertens het speciaal geluidssignaal van eerste beklaagde niet heeft kunnen horen, zonder dat hem desaan gaande enige fout kan verweten worden, zodat hij zich voor een geval van overmacht bevonden heeft; dat de omstandigheid dat meerdere getuigen bedoeld signaal tijdig gehoord hebben deze stelling niet ontzenuwt, daar zij daartoe allen in andere — en de meeste in gunstigere — positie en voorwaarden waren geplaatst dan tweede beklaagde, die de enige was die kwam uit de richting die hij volgde; dat uit niets blijkt dat Mertens, die groen licht voor zich had, het kruispunt onvoorzichtig zou opgereden zijn; dat het plots opdagen zonder voorafgaandelijk stoppen van eerste beklaagde door het rood licht voor Mertens onvoorzienbaar was; dat niets toelaat te zeggen dat Mertens, in de gegeven omstandigheden, het speciaal geluidssignaal van Rimbaut had kunnen horen zo hij met open ramen en zonder radio gereden had; dat Mertens niet kan verweten worden de stilstand van andere bestuurders die zijn aandacht niet moesten gaande maken, niet te hebben bemerkt en geïnterpreteerd zoals Rimbaut het had gewenst; dat de vrijpraak van Mertens zich dan ook opdringt;

Overwegende dat de eerste rechters een te strenge strafftoemeting gedaan hebben; dat namelijk in ruimere mate dient rekening gehouden met de omstandigheid dat eerste beklaagde, die een vlekkeleous verleden heeft, een uiterst dringende opdracht, in moeilijke omstandigheid en in dienst van de gemeenschap, vervulde; dat de burgerlijke verantwoordelijkheid van derde gedaagde vaststaat en trouwens niet betwist wordt;

Overwegende dat de eerste rechters naar behoren beslist hebben nopens de burgerlijke belangen, ook wat de eis van Mertens betreft, welke gerechtvaardigd is door de overgelegde stukken en de omstandigheden van het ongeval;

Om deze redenen en deze van de eerste rechters,

Het Hof, rechtdoende op tegenspraak,

.....

Alle strijdige besluiten als ongegrond verwerpende;

Ontvangt de hogere beroepen;

Bevestigt het bestreden vonnis in al zijn beschikkingen, behalve wat de strafftoemeting jegens Rimbaut betreft;

Wijzigende dienaangaande,

Veroordeelt beklaagde Rimbaut tot een geldboete van honderd frank (....)

Veroordeelt eerste beklaagde Rimbaut en derde gedaagde De Stad Antwerpen in solidum, tot al de kosten van hoger beroep jegens de burgerlijke partijen en tot tweederden van de kosten van hoger beroep jegens de openbare partij, bedragende in totaal 1.073 frank; laat het overige derde dezer kosten ten laste van de Staat;

Zegt dat de lijfswang uitgesproken door de eerste rechter tot het invorderen der kosten van eerste aanleg zich zal uitstrekken tot de kosten van hoger beroep jegens de openbare partij;

Verzendt de zaak voor verdere behandeling op burgerlijk gebied naar de eerste rechter.

NOOT. — Zie het bevestigde vonnis van de Correctionele Rechtbank te Antwerpen van 24 april 1969, R.W. 1968-1969, 1861.

Vergelijk: Rb. Antwerpen, 3 april 1963, R.W. 1963-1964, 1284 met noot, en Hof Brussel, 17 februari 1970, R.W. 1969-1970, 1297.

HOF VAN BEROEP TE GENT

3e Kamer. — 14 maart 1970.

Dwn. Voorzitter: Mr. Moerenhout.

Raadsheren: M.M. Verhegge en Dujardin.

Advocaat-generaal: M. Bonte.

Advocaat: Mr. S. Coppens-Verbanck (Gent).

Jacht. — Op andermans grond. — Klacht van de titularissen van het jachtrecht tegen een bepaalde persoon. — Aanwijzend kenmerk. — Strafvordering ontvankelijk tegen alle andere deelnemers aan het jachtmisdrijf.

O.M. t./Van Nieuwenhove Jean.

Wanneer de titularissen van het jachtrecht wegens jacht op hun jachtgebied klacht hebben ingediend tegen een bepaalde persoon als dader van het jachtmisdrijf, is de aanduiding in de klacht van deze persoon slechts aanwijzend, zodat de straffordering ontvankelijk is tegen alle andere personen die aan het aangeklaagd jachtmisdrijf hebben deelgenomen, onafgezien van het feit of zij in de klacht zelf bedoeld werden.

Beklaagd van te Opbrakel, op 10 september 1969;

A. Op welke tijd en op welke wijze ook, op andermans grond zonder toestemming van de eigenaar of zijn rechthebbenden gejaagd te hebben, de houder van het jachtrecht of zijn rechthebbende een klacht ingediend hebbend;

B. Op welke wijze ook, buiten de door de Minister van Landbouw bepaalde tijden gejaagd te hebben, de opening en sluiting van de jacht voor het seizoen 1969 - 1970 vastgesteld zijnde bij M.B. in dato 24 juli 1969;

C. Jagend aangetroffen geworden te zijn en geen jachtverlof te hebben kunnen overleggen;

Beklaagde schuldig verklaard aan de feiten B en C, aannemende dat deze misdrijven het uitwerksel geweest zijn van één en hetzelfde strafbaar inzicht en er derhalve slechts één straf dient toegepast, en aannemende wat het feit A betreft dat bij ontstentenis van klacht vanwege van de eigenaars van de jacht de vervolging van het Openbaar Ministerie als onontvankelijk voorkomt, dat deze onontvankelijkheid ambtshalve door de rechtbank dient opgeworpen te worden, werd op tegenspraak,

beklaagde uit hoofde van de misdrijven B en C samen, verwezen tot een geldboete van honderd frank, verhoogd met 190 deciem, aldus gebracht op tweeduizend frank of een vervangende gevangenisstraf van één maand;

beklaagde werd bovendien verwezen tot de betaling van het ontdoken jachtrecht ten bedrage van 3.920 frank;

De vordering van het Openbaar Ministerie wat feit A betreft werd niet ontvankelijk verklaard bij ontstentenis van klacht;

Beklaagde werd verder verwezen tot de proceskosten begroot op 174 fr. wat de straffordering betreft;

De terzake inbeslaggenomen overtuigingsstukken inge-

schreven ter griffie onder nr. 36/70 werden verbeurd verklaard overeenkomstig art. 20 Wet 28.2.1882;

Bij vonnis der rechtbank van eerste aanleg te Oudenaarde correctionele Kamer met één Rechter, gedagtekend 2 februari 1970, waarvan het Openbaar Ministerie op 10 februari 1970 hoger beroep heeft ingesteld;

Gehoord de heer Raadsheer Moerenhout, waarnemend voorzitter, in zijn verslag gedaan ter openbare terechtzitting;

Gehoord in zijn vordering de heer Bonte, Advocaat-generaal;

Gehoord de beklaagde in zijn middelen van verdediging, bijgestaan door Meester 'S. Coppens - Verbanck, advocate te St.Amandsberg;

dit alles in het Nederlands;

Overwegende dat het Openbaar Ministerie tijdig en in rechtsgeldige vorm hoger beroep heeft ingesteld tegen het vonnis van de correctionele rechtbank te Oudenaarde dd. 2 februari 1970;

Overwegende dat door de heren Labiau Lucien en Reyntjes Julien, rechthebbenden van de grondeigenares, regelmatig klacht ingediend werd wegens het jachtmisdrijf gepleegd te Opbrakel op 10 september 1969 waarvoor de beklaagde terechtstaat;

Overwegende dat de aanduiding in de klacht van de naam van een bepaald persoon als dader van het misdrijf slechts indicatief is en de gevolgen ervan niet tot deze persoon beperkt, zodat het Openbaar Ministerie, gevat door een regelmatige klacht, de straffordering mag uitoefenen tegen allen die aan het aangegeven misdrijf deelgenomen hebben, onafgezien van het feit of zij in de klacht zelf gevisieerd werden (Cass. 5-12-1960; Pas. 1961-1-369);

Overwegende dat het aangevochten vonnis derhalve ten onrechte de vervolging op grond van het feit A niet ontvankelijk heeft verklaard; dat het bewezen is dat de beklaagde zich schuldig heeft gemaakt aan het feit A;

Overwegende dat de feiten B en C door het onderzoek vóór het Hof bewezen zijn gebleven zoals vóór de eerste rechter; dat de uitgesproken straf als een voldoende beteugeling voorkomt voor de feiten B en C en het nu weerhouden feit A dat gepleegd werd met hetzelfde strafbaar inzicht;

Overwegende dat de gevangenisstraf te ondergaan als hoofdgevangenisstraf drie jaar niet te boven gaat en de veroordeelde nog geen veroordeling tot een criminele straf of tot een hoofdgevangenisstraf van meer dan zes maanden heeft ondergaan; dat verhoopt mag worden dat hij zich in de toekomst aan geen misdrijven meer zal schuldig maken; dat hem dus de gunst van gewoon uitstel mag toegekend worden, zoals hierna zal worden bepaald;

Om deze redenen,

Het Hof,

rechtdoende op tegenspraak;

Gelet op de wetbepalingen door de eerste rechter ingeroepen, ter uitzondering van het M. B. 24.7.1968, en daarenboven gelet op artikelen 4 en 26 van de wet van 28.2.1882, M. B. 24.7.1969, artikel 24 van de wet van 15 juni 1935, artikel 211 van het Wetboek van Strafvordering, artikelen 8 § 1 en 14 § 1 van de wet van 29 juni 1964, en artikel 140 van de wet van 18.6.1869 gewijzigd door artikel 2 van de wet van 4.9.1891,

al deze wetbepalingen door de heer Voorzitter ter terechtzitting van heden aangeduid;

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk en erop wijzende;

Bevestigt het bestreden vonnis met deze wijzigingen dat met éénparige stemmen het feit A bewezen wordt ver-

klaard, dat de tegen beklagde uitgesproken straf zal gelden voor de thans tegen hem weerhouden feiten A, B en C samen en dat aan de veroordeelde gewoon uitstel van drie jaar wordt toegekend voor de geldboete, met ingang van heden, uitstel dat van rechtswege zal herroepen worden ingeval gedurende de proeftijd een nieuw misdrijf

gepleegd is dat veroordeling tot een criminele straf of correctionele hoofdgevangenisstraf van meer dan twee maanden zonder uitstel ten gevolge heeft gehad;

Verwijst Van Nieuwenhove Jean in de kosten van de aanleg gevallen aan de zijde van het Openbaar Ministerie en begroot op 472 frank.

Vlaamse Juristenvereniging

XXIVe Rechtskundig Congres te Antwerpen

Resoluties van de Secties

Wij delen hieronder de beknopte verslagen mede betreffende de werkzaamheden van de verschillende secties van het Congres, met de aangenomen resoluties.

Sectie I.

Burgerlijk recht.

De rechten van de overlevende echtgenoot.

De vergadering was eenparig van oordeel dat het huidig stelsel van het erfrecht van de langstlevende echtgenoot niet behouden kan worden en dat ook het wetsontwerp nr. 200 van 17 februari 1969 onvoldoende ver gaat.

Een grote meerderheid was van oordeel dat de langstlevende echtgenoot niet alleen de gewone bloedverwanten in opgaande lijn en in zijlijn moet uitsluiten, maar ook de bevoorrechte bloedverwanten in de zijlijn (broeders, zusters en hun afstammelingen), en zelfs de bevoorrechte ascendenten (vader en moeder) moet uitsluiten.

De meerderheid meent dat dienaangaande geen onderscheid moet worden gemaakt tussen eigen goederen en gemeenschapsgoederen.

Vervolgens kwam de vraag aan de orde of de langstlevende echtgenoot moet erven vóór de kinderen. Een voorstel ertoe strekkende de langstlevende echtgenoot de algehele van de nalatenschap te laten erven vóór de kinderen behoudens beschikkingen bij authentiek testament ten voordele van de kinderen binnen de perken van artikel 913, werd slechts door een minderheid bijgetreden. Steeds een minderheid, maar een meer aanzienlijke minderheid, voelde voor een omgekeerde formulering waarbij artikel 913 zou gewijzigd worden zodat de reserve voor de kinderen zou worden afgeschaft ingeval de de cuius bij authentiek testament ten voordele van de langstlevende echtgenoot zou hebben beschikt.

Een meerderheid sprak er zich tenslotte voor uit dat het stelsel van artikel 1094 van het wetsontwerp nr. 200 tot wettelijk stelsel zou worden gemaakt, zodat de echtgenoot het gewoon beschikbaar gedeelte (artikelen 913 en 915) in volle eigendom ontvangt en bovendien het vruchtgebruik van het aan de afstammelingen voorbehouden erfdeel. Dezelfde meerderheid was van oordeel dat de langstlevende echtgenoot in ieder geval het woonhuis en de huisraad in volle eigendom zou toebedeeld krijgen. Een voorstel ertoe strekkende de strakke regeling van de reserve van de kinderen te versoepelen ten voordele van de langstlevende echtgenoot zodanig dat elke bevoordeling van derden niet noodzakelijk ten nadele van de langstlevende echtgenoot zou uitvallen, vond slechts een minderheid.

De vergadering beschikte niet over de nodige tijd om zich uit te spreken over het probleem van de erfrechten van de langstlevende echtgenoot in geval van tweede huwelijk.

J. Herbots

Sectie II.

Strafrecht.

Economische delicten.

In de bestaande situatie dekt de term «economisch delict» uiteindelijk slechts een classificatiemiddel waardoor een groep misdrijven met eigen kenmerken worden ondergebracht. Uitgaande van het feit dat de menigvuldige bepalingen betreffende economische misdrijven zeer verspreid en verward voorkomen in de bestaande wetgeving, werd de wens geuit dat, om praktische en technische redenen, er een autonome basiswet zou worden ingevoerd.

Deze basiswet zou, zonder nochtans een strakke definitie vast te leggen, in het algemeen moeten omschrijven hoe de economische delicten dienen behandeld te worden, met name wat de specifieke straffen en de strafuitvoering betreft alsmede de verantwoordelijkheid, uitgebreid tot de morele personen. Het behoort dan aan de wetgever telkens in wet of besluit aan te duiden per object, of de basiswet op de economische delicten daarop van toepassing is.

Dit doet nochtans geen afbreuk aan de integratie van de economische delicten in het geheel van het gemeenrechtelijk strafrecht. De belangrijkste algemene bepalingen van het eerste deel van het wetboek van strafrecht zouden van toepassing blijven o.m.; wat aangaat de verjaring, de bewijslast, het onderscheid tussen hoofd- en bijkomende straffen, de openbaarheid der beslissingen en de onafhankelijkheid van de rechter zodat zelfs inbreuken met louter administratief karakter niet door de administratie kunnen worden beteugeld.

Evenals in het gemeenrechtelijk strafrecht dient het principe van de persoonlijke aansprakelijkheid te worden gehandhaafd. Wanneer deze kan ten laste worden gelegd van een onderneming ofwel van haar werknemer, behoort het tot de bevoegdheid van de feitenrechter vast te stellen wie van beide van de inbreuk uiteindelijk het voordeel heeft willen bekomen en wie er dus persoonlijk aansprakelijk voor dient gesteld. Aldus kan de verantwoordelijkheid gelegd worden ofwel ten laste van de werkgever zelf — ongeacht of dit een fysische dan wel een morele persoon is — ofwel ten laste van beide.

De inhoud van deze basiswet werd uitvoerig besproken. Minstens echter zouden volgende elementen erin moeten weerhouden worden.

— Het begrip van de Deelneming als bepaald in de artt. 66 tot 69 van het Strafwetboek dient van toepassing gesteld op economische delicten. Het moet bovendien verruimd worden met dien verstande dat ook als deelnemer straf-

baar is, hij die aan de voltooiing van het misdrijf heeft meegeholpen.

Onder voltooiing dient verstaan iedere gedraging waardoor het voordeel van het misdrijf en/of de straffeloosheid ervan wordt verzekerd.

— Aangaande Herhaling sprak de sectie de wens uit tot uniformisering over te gaan voor alle economische misdrijven.

Wanneer na een eerste veroordeling uitgesproken door een nationale of een buitenlandse rechtbank — dit laatste mits een vorm van exequatur-controle — een nieuw economisch delict wordt gepleegd, kan de wet van 29 juni 1964 op het uitstel en de opschorting geen toepassing meer vinden.

— De wens werd verder geuit dat het klassieke onderscheid tussen overtredingen en wanbedrijven zou opgeheven worden om praktische redenen van straftoepassing. Vastgesteld wordt evenwel, dat dit zou dienen te geschieden op een breder vlak dan dit van de economische delicten *sensu stricto*.

— Er dient een brede wettelijke waaier van minimum- en maximumstraffen voorzien. Gevangenisstraffen zijn steeds slechts fakultatief. In die optie is het overbodig art. 85 Sr op de verzachtende omstandigheden nog toe te passen.

— De artt. 42 en 43 Sr op de verbeurdverklaring dienen principiële van toepassing te blijven op economische delicten. Bovendien zou de bijzondere verbeurdverklaring verplicht moeten uitgesproken worden voor elke ongeoorloofd verwezenlijkte winst.

— De rechter kan naast geldboeten, verbeurdverklaringen en gevangenisstraffen, eveneens de sluiting van bedrijf bevelen, het verbod om een bepaald beroep uit te oefenen of een handel uit te baten, en toezicht op het beheer van een onderneming gelasten.

De sluiting en het toezicht kunnen hetzij ten definitieve titel uitgesproken worden, hetzij voor een periode van maximum 5 jaar.

— De rechtbank kan tevens fakultatief de publicatie en de aanplakking van het vonnis bevelen.

In geval van sluiting van het bedrijf en onder toezichtstelling is deze publicatie verplichtend.

— Tenslotte bestond er een ruime eensgezindheid in de sectie dat er inzake economische delicten een ruime mogelijkheid moet voorzien worden om tot transactie over te gaan.

P. Dumez

Sectie III.

Publiek recht.

Recht op informatie.

Het behandelde onderwerp was zeer ruim. Het gevaar was derhalve niet denkbeeldig dat de besprekingen incoherent zouden verlopen. De degelijkheid van de preadviezen, de handige leiding van de voorzitter en de beslagenheid van de deelnemers, hebben echter toegelaten voor de gestelde problemen een concrete oplossing te suggereren die een evenwichtige en billijke afweging van de soms uiteenlopende belangen weet te harmoniëren.

Vier vragen werden besproken.

Vraag 1.

In geval van conflicten tussen vrijheid van informatie en persoonlijkheidsrechten, moet dit conflict dan beslecht worden:

1) door toepassing van de algemene rechtsregels of door een bijzondere wetgeving?

Zo door een bijzondere wetgeving moet dan:

a) Een overwegend belang toegekend worden aan de informatievrijheid dan wel aan de persoonlijkheidsrechten?

b) of moet een onderscheid gemaakt worden naargelang de aard van de informatie en de aard van de persoonlijkheidsrechten?

2) Door de rechterlijke macht of door een bijzondere macht (persraad b.v.)?

3) Is het wenselijk een preventieve bescherming te voorzien?

Zo ja, door welke instantie?

Bij de oplossing van de conflicten tussen het recht op informatie en de persoonlijkheidsrechten, diende, in antwoord op het eerste gedeelte van het vraagstuk, onderzocht te worden welke de betekenis is van dit recht op informatie en van de persoonlijkheidsrechten.

Na de toelichting door de beide preadviseurs, werd nagegaan of de algemene rechtsregelen een voldoende basis vormden om dergelijke conflicten behoorlijk op te lossen. De vergadering was van mening dat weliswaar aanknopingspunten kunnen gevonden worden in de algemene rechtsregelen, doch dat men in de toekomst zou moeten evolueren naar een bijzondere wetgeving die deze algemene rechtsregelen adequaat zou kunnen aanvullen.

Nochtans zal deze bijzondere wetgeving slechts mogen betrekking hebben op een aantal beperkte problemen zoals dat van de bespieding en van de persconcentratie, ten einde te vermijden dat door een ruimere wetgeving de dynamiek op dit uiteraard evolutief domein zou worden afgeremd.

De vergadering was van oordeel dat bij het uitstippelen van aangepaste rechtsregelen geen absolute voorrang diende te worden toegekend aan het recht op informatie, noch aan de persoonlijkheidsrechten.

Bij de verdere behandeling tekenden zich 3 stellingen af.

1) Een betrekkelijke meerderheid van 18 leden op 36 meende dat aan bepaalde persoonlijkheidsrechten en meer in het bijzonder de eerbiediging van het privé- en gezinsleven, de voorrang moest worden gegeven, tenzij het rechtmatig belang van de algemeenheid van de burgers bij het verkrijgen van informatie, deze persoonlijkheidsrechten op de achtergrond zou mogen dringen.

2) Enkele aanwezigen waren daarentegen van oordeel dat het informatierecht de persoonlijkheidsrechten diende te primeren, tenzij hierdoor onaantastbare rechten zouden worden gekrenkt.

3) Een aanzienlijke minderheid van 14 deelnemers gaf de voorkeur aan een belangenafweging naar concrete omstandigheden, waarbij vanzelfsprekend met een aantal criteria dient rekening te worden gehouden, zoals b.v. de hoedanigheid van de betrokken persoon, het object van de informatie, de rechtmatigheid van de verkrijging der informatie, enz.

Er werd een vrij ruime consensus bereikt over de noodzaak de beslechting van de vermelde conflicten aan de rechterlijke macht toe te vertrouwen. Daarnaast was men van oordeel dat een specifiek journalistiek tuchtrecht verder tot ontwikkeling moest worden gebracht.

Afgezien van de inwendige preventieve maatregelen door de eigen organen van de betrokken instelling of onderneming (b.v. de Raad van Beheer), was de vergadering formeel gekant tegen elke eigenlijke preventieve maatregel. Zij was verder van oordeel dat de bevoegdheid van de rechter in kortgeding tot het nemen van voorlopige maatregelen, om krenking of verdere krenking van de persoonlijkheidsrechten te verhinderen, moest bevestigd worden en zo mogelijk uitgebreid. In geen geval zou aan de Minister terzake bevoegdheid worden verleend.

De volgende vragen werden besproken en beantwoord aan de hand van de situatie van de Belgische Radio en Televisie.

De vergadering was van oordeel dat het niet wenselijk zou zijn het begrip nieuwsuitzending uitdrukkelijk in de wetgeving te omschrijven, dit om rekening te kunnen houden met de dynamische ontwikkeling van dit begrip in onze maatschappij.

Men was daarentegen wel de mening toegedaan dat, ter interpretatie van de wet, het begrip nieuwsuitzending vrij ruim moest worden opgevat, in de zin van het berichten over en het duiden van gebeurtenissen die zich aan de aktualiteit hebben opgedrongen of die in latente toestand in de maatschappij aanwezig zijn.

Om de noodzakelijke objectiviteit inzake nieuwsuitzending te garanderen, werd gesteld dat de vakkundigheid en de goede trouw van de programmamaker de beste garanties hiertoe kunnen zijn.

Voor de nieuwsuitzendingen moet de meningsvrijheid van de programmamaker wijken voor zijn plicht tot objectiviteit. Voor de overige programmatische uitzendingen erkende men een relatieve meningsvrijheid van de programmamaker en dit binnen de grenzen van de omroepwet en het neutraliserend evenwicht in de programma's, gespreid over een lange termijn.

Vraag 3.

Welke zijn de grenzen van de juridische aanvaardbaarheid van de uitvoering van bepaalde akkoorden (arrest Lenaerts) ?

Onder verwijzing naar een arrest van de Raad van State, was men van oordeel dat in bepaalde domeinen van meningsuitdrukking in de ruimste zin, zoals cultuur en onderwijs, billijke politieke akkoorden, waarin alle belangrijke gedachtenstromingen tot uitdrukking komen, de grondslag voor wetgeving of voor toepassing en interpretatie van de wetgeving kunnen vormen.

Vraag 4.

Heeft artikel 23 van de wet van 1954 een dwangvoogdij ingevoerd, die onverenigbaar is met het beginsel van onafhankelijkheid tegenover de regering, zoals uitgedrukt in artikel 1 van de omroepwet? Zo ja, moet die dwangvoogdij behouden blijven?

Ten aanzien van artikel 23 van de wet van 16 maart 1954 volgens hetwelk een dwangvoogdij werd ingevoerd, waardoor de Koning in de plaats kan treden van de beheersorganen van de betrokken instelling, was de vergadering unaniem van mening dat dit artikel geen toepassing mocht vinden ten overstaan van de B.R.T. of minstens dat het buiten toepassing moet worden gesteld bij het vaststellen van de programma's der uitzendingen.

W. Lambrechts.

Sectie IV.

Sociaal recht.

Invloed van de inkomsten en vermogens bij toekenning van sociale voordelen.

De Sectie Sociaal Recht is bij haar bespreking van de invloed van de inkomsten en vermogens bij toekenning van sociale voordelen, de vaststelling bijgetreden van de Preadviseur Notaris B. Dubois, dat uit het onderzoek der positieve wetgeving duidelijk blijkt, dat er qua sociale voordelen de grootste verscheidenheid van regelen bestaat, dat er geen uniformiteit in de vaststelling der inkomsten of vermogens of in de uitkeringen kan worden teruggevonden, en dat op het gebied der terminologie er een essentieel gebrek is aan klaarheid.

Voor de vraag in welke richting de uitbouw van het systeem tot toekennen van sociale voordelen dient te evolueren, werd vastgesteld dat het de taak is van het juridisch sociaal denken om een algemeen systeem aan te duiden, dat wel niet opeens moet worden gerealiseerd, doch dat een streven inhoudt en de richting aanwijst waarin de verdere uitbouw zou moeten gebeuren.

Bij het onderzoek van de verschillende mogelijkheden voor deze uitbouw, met hun voor- en nadelen, was de sectie van oordeel dat de thans geldende systemen in de richting van de « Volksverzekeringen » zouden moeten evolueren, voor die takken der Sociale Zekerheid, welke er op gericht zijn de levensstandaard te behouden en te ontwikkelen. Zij bieden immers de nodige hulp tot het dragen van die lasten, welke elke burger te dragen heeft. Met name werden genoemd de kinderbijslagen en de ziektekosten. Voor andere takken der Sociale Zekerheid, n.l. deze welke beogen het inkomen te herstellen, wanneer dit door b.v. ouderdom of ziekte enz. wordt aangetast, meent de Sectie, dat het stelsel van de « Volksverzekeringen » kan worden aanvaard tot het bekomen van een levensminimum, doch dat deze minimale uitkeringen, noodzakelijk dienen te worden aangevuld met bijkomende voorzieningen waardoor de consumptie-mogelijkheden vóór en na het voorval konstant blijven en de levensstandaard behouden. Deze bijkomende voorzieningen vallen buiten het kader van het systeem der « Volksverzekeringen » daar zij uiteraard geproportioneerd zijn aan het te herstellen inkomen. De Sectie dacht dat het tot het domein der sociale politiek behoort om uit te maken of deze aanvullende voorzieningen door het privé initiatief of door de staat moeten worden gerealiseerd. Ook de vaststelling van het bedrag der minimale uitkeringen behoort tot het domein der sociale politiek in functie van sociologische en economische criteria.

De Sectie was van mening, dat alhoewel het juridisch begrip « huishouden » in het huidige stelsel niet bestaat, in het kader der « Volksverzekering » het juridisch begrip « gezinsinkomen » in de plaats zou moeten komen van het huidige individu-inkomen.

Het vraagpunt of bepaalde groepen van burgers uit de « Volksverzekeringen » moeten worden gesloten omwille van hun hoog inkomen, meende de Sectie te moeten beantwoorden met een negatief antwoord. Het recht op de minimale uitkeringen dient behouden te blijven ook voor deze categorie van burgers. Zij beschikken weliswaar op een bepaald ogenblik van hun bestaan over een hoog inkomen, doch kunnen steeds ten gevolge van de omstandigheden in een noodtoestand komen welke de uitkeringen nodig maakt. Om die reden meent de Sectie dat alle burgers moeten ingeschakeld worden en blijven.

De Sectie onderzocht de vraag of inkomstengrenzen dienden te worden bepaald om te kunnen genieten van bepaalde uitkeringen. Zij was van oordeel dat in het systeem der « Volksverzekeringen » elke burger zijn recht moet kunnen laten gelden op de minimum uitkeringen ongeacht zijn inkomen of vermogen. In het huidige systeem meende de Sectie dat in het kader der Sociale Zekerheid er geen inkomstengrenzen mogen in acht worden genomen, doch wel bij uitkeringen gedaan in het kader van het Recht op Bijstand of het Residuaire stelsel.

Samenvattend meende de Sectie, dat alhoewel het algemeen systeem waarnaar dient te worden gestreefd zou kunnen bestaan in een stelsel van Volksverzekeringen, in de actuele positieve wetgeving dient te worden geëist dat de staat van behoefte naar dezelfde criteria zou worden vastgesteld bij gelijke omstandigheden. Het behoort de sociale politiek in functie van de evolutie van de maatschappij deze behoefte-staat te bepalen.

A. Verstreken

Sectie V.

Sectie der Bedrijfsjuristen.

Overzicht van het recht betreffende tussenpersonen in het handelsverkeer.

De sectie « Overzicht van het Recht betreffende de tussenpersonen in het Handelsverkeer » van het 24ste Wetenschappelijk Congres van de Vlaamse Juristenvereniging heeft de volgende resoluties geformuleerd:

1. Het behoud van de makelaar als afzonderlijke categorie van tussenpersoon wordt aanbevolen. In overeenstemming met de Nederlandse Wet wordt als aflijningscriterium vooropgesteld:

de volledige zelfstandige positie van de makelaar zowel ten opzichte van de principaal als de derde contractant, zonder in aanmerking te nemen de omstandigheid dat hij al dan niet alleen maar bemiddelend optreedt.

De wettelijke reglementering van het statuut van makelaar wordt gewenst in het kader evenwel van een samenhangende en coherente reglementering van al de categorieën van tussenpersonen.

2. De rechtspraak die zich het recht aanmatigt het commissie-loon van de makelaar te wijzigen verdient aanbeveling met dien verstande evenwel dat de rechtsmacht zowel het makelaarsloon kan verminderen of vermeerderen volgens de omstandigheden. De uitbreiding van deze rechtspraak op de handelsagenten wordt wenselijk geacht, met inachtnaam van de concrete omstandigheden.

3. De aflijning naar Belgisch recht tussen de handelsagent en de handelsvertegenwoordiger is bevredigend, daar waar deze gebaseerd wordt op het al dan niet aanwezig zijn van de band van ondergeschiktheid. Door het legifereren van het handelsagentuurs-wetsontwerp, zal het vermoeden dat thans ingeschreven is in art. 2 van de Wet op de handelsvertegenwoordiger worden ingedijkt.

4. Het verdient aanbeveling dat de voor onbepaalde tijd aangestelde handelsagent slechts zou worden opgezegd mits inachtnaam van een passende opzegtermijn en bij gebreke daarvan mits toekenning van een passende opzevergoeding. Voor de bepaling van de duur van de opzegtermijn wordt de voorkeur gegeven aan een wettelijke strikte regeling op basis van de Benelux-modelwet op de handelsagentuurovereenkomst, terwijl voor de bepaling van de uitwinningvergoeding flexibele beoordelingsnormen moeten gelaten worden aan de Rechtsmacht. Men is unaniem van oordeel dat met betrekking tot de term « zwaarwichtige redenen » niet noodzakelijk het begrip « fout » wordt verondersteld. Dit sluit aan bij de algemene tendens die het contractueel recht kent.

5. Het verdient aanbeveling de vertegenwoordigingsbevoegdheid van de handels-tussenpersonen bij de Wet te bepalen en de aldus vastgestelde bevoegdheid onverkort te doen gelden t.o.v. derden en dit naar analogie met het Duitse rechtssysteem. Een grote minderheid opteert nochtans voor het huidige systeem in hetwelk er een verplichting rust op de derde om zich op de hoogte te stellen van eventuele beperkingen aan de vertegenwoordigingsbevoegdheid. Eventueel kan gedacht worden aan een expliciet maken van de publicatieplicht in het Handelsregister voor de tussenpersonen.

6. De bij de Wet van 30 juni 1963 voorziene uitwinningvergoeding ten gunste van de handelsvertegenwoordiger, dient te worden geïnterpreteerd als een speciale vergoeding voor zijn intellectuele vindingrijkheid bij het aanwerven van cliënten, waarvan de werkgever de vruchten blijft plukken na het einde van de overeenkomst.

7. Een wettelijke regeling betreffende de interene verhouding tussen commissionair en committent die de oplossingen van de huidige rechtspraak consacreert is aangewezen; evenwel in het kader van een samenhangende

en coherente reglementering van alle categorieën van tussenpersonen zoals vooropgesteld in de eerste resolutie.

8. Men is van oordeel dat de theorie van de rechtstreekse betrekkingen tussen committent en de derde contractant in het huidige Belgische recht dient te worden verworpen, als zijnde in strijd met de essentie zelf van de commissieovereenkomst. Nochtans kunnen daar waar nodig ter bescherming van de derde of de committent, wettelijke waarborgen worden aanvaard zonder de theorie van de rechtstreekse betrekkingen wettelijk te incorporeren, door uitbreiding met name van de desbetreffende regelen van het faillissementsrecht.

9. De bescherming die de Wet heeft vastgesteld voor exclusieve concessie-houders voor onbepaalde termijn, dient niet zonder meer te worden uitgebreid op de concessiehouder aangesteld voor bepaalde korte termijn. Nochtans dient te worden rekening gehouden, voor de concessiehouder die een voor bepaalde doch aanzienlijke tijd aangesteld werd, met zijn bijzondere toestand, en hem kan, naar gelang de omstandigheden, een vergoeding worden toegekend.

Verslag van de bespreking

Vraagpunt 1: Is het nodig de algemene categorie van makelaars, dit zijn tussenpersonen wier opdracht hoofdzakelijk bestaat in het met elkaar in contact brengen van partijen, als afzonderlijke categorie van tussenpersonen te behouden? Zo ja, moet de wetgever hun statuut bepalen? Welk aflijningscriterium t.a.v. de andere categorieën van tussenpersonen moet de wet in dat geval aanhouden?

Antwoord: In weerwil van de evolutie die enerzijds gaat in de richting van het ontwerpen van een eigen statuut voor makelaars werkzaam in de onderscheiden sectoren, zulks met behulp van standaardcontracten en brancheregelingen, en die anderzijds leidt tot het ontstaan van nieuwsoortige categorieën van makelaars, wordt het toch wenselijk geacht de algemene categorie van makelaar wettelijk te regelen (o.m. in verband met het ogenblik waarop het makelaarslaoon verschuldigd is en de reductibiliteit van het makelaarsloon). Als aflijningscriterium voor dergelijke algemene categorie van makelaar wordt, in overeenstemming met het Nederlandse recht, de zelfstandigheid van de makelaar zowel ten opzichte van de principaal als ten opzichte van de derde contractant en niet, zoals thans, de omstandigheid dat de makelaar alleen maar bemiddelend optreedt zonder afsluitingsbevoegdheid te bezitten, verkozen. Dergelijke wettelijke regeling van het algemeen statuut van makelaar zou trouwens een onderdeel moeten zijn van een coherente algemene regeling van de verschillende categorieën van tussenpersonen.

Vraagpunt 2: Verdient de rechtspraak die zichzelf het recht aanmatigt het commissieloon van makelaars te verminderen, navolging? Zou deze rechtspraak ook tot de andere categorieën van tussenpersonen moeten worden uitgebreid?

Antwoord: Bedoelde rechtspraak die in feite moet worden gesitueerd in het algemeen kader van het (mogelijk) vereiste van equivalentie tussen contractuele prestaties bij wederkerige overeenkomsten, lijkt niet te moeten worden afgekeurd. Wel is er iets voor te zeggen om aan de rechtbanken niet alleen een matigingsrecht toe te kennen maar ook het recht om het betalen van een makelaarsloon op te leggen aan de partij die, nadat de makelaar belangrijke inspanningen heeft geleverd, de opdracht intrekt. De uitbreiding van bedoelde rechtspraak tot de categorie van de handelsagent lijkt te moeten worden aanvaard.

Vraagpunt 3: Is de aflijning naar Belgisch recht tussen handelagent en handelsvertegenwoordiger bevredigend?

Antwoord: Omwille van het wettelijk vermoeden ingeschreven in artikel 2 van de wet van 30 juli 1963 betreffende handelsvertegenwoordigers alsmede ingevolge de misleidende toelichting daaromtrent gegeven in de loop van de voorbereidende werken, is er een tendens om de categorie van (wettelijk beschermde) handelsvertegenwoordiger op overdreven wijze uit te breiden. Deze tendens hangt samen met het verlangen om zoveel mogelijk tussenpersonen te doen genieten van de voordelen van de sociale zekerheid. Naarmate het sociaal zekerheidsrecht voor zelfstandigen verder uitgebouwd wordt, zal het daarom mogelijk worden de grens tussen zelfstandige handelsagenten en aangestelde handelsvertegenwoordigers op basis van meer relevante criteria te trekken, meer in het bijzonder op grond van het door de rechtspraak reeds genoegzaam verduidelijkt criterium van het dienstverband in de echte, niet overspannen betekenis van het woord. Zodra de zelfstandige handelsagentuurverhouding door de wetgever geregeld is, in overeenstemming met het thans bij het Parlement aanhangige ontwerp van Benelux modelwet, zal het vermoeden van artikel 2 van de wet van 1963 ipso facto worden ingedijkt.

Vraagpunt 4: Moet de in de huidige stand van het recht wel eens verdedigde opvatting dat een voor een onbepaalde termijn benoemde handelsagent ten allen tijde kan worden opgezegd zonder opzegtermijn of vergoeding (als de opzegging maar niet ontijdig gebeurt), worden goedgekeurd? Zoniet, op welke basis moet de opzegtermijn of -vergoeding worden berekend?

Antwoord: Voor onbepaalde tijd aangestelde handelsagenten zouden alleen met inachtnaam van een passende opzegtermijn of, bij gebreke daarvan, met toekenning van een passende opzegvergoeding mogen worden opgezegd. Het komt de deelnemers voor dat de regeling die dien-aangaande in de Benelux modelwet wordt voorzien, aanbeveling verdient. In dat verband wordt eraan herinnerd dat de term «dringende reden» in artikelen 13 en 14 van bedoeld ontwerp niet noodzakelijk een foutief gedrag van de wederpartij veronderstelt hetgeen trouwens aansluit bij de tendens in het civiel delictenrecht om het begrip schuld ruim te interpreteren.

Vraagpunt 5: Verdient het aanbeveling (a) de vertegenwoordigingsbevoegdheid van de handelstussenpersonen, in het bijzonder van de handelsagent, bij de wet vast te leggen en (b) de aldus vastgestelde bevoegdheid onverkort te doen gelden t.a.v. derden niettegenstaande beperkende contractuele afspraken tussen principaal en agent?

Antwoord: De nipte meerderheid van de sectie opteert voor een bevestigend antwoord op beide vragen. Een grote minderheid opteert evenwel voor het huidige systeem krachtens hetwelk gepubliceerde beperkingen aan de bevoegdheid van de agent principieel tegenstelbaar zijn aan derden onder voorbehoud nochtans van eventuele toepassing van de leer van het schijnmandaat waardoor derden die de beperkingen niet kennen en evenmin behoorden te kennen, worden beschermd. In deze laatste optiek zou dan wel kunnen gedacht worden, ter vervulling van het huidige systeem, aan het instellen van een publicatieplicht van dergelijke beperkingen aan de bevoegdheden van de handelsagent, bijv. in het handelsregister.

Vraagpunt 6: Moet de bij de wet van 30 juli 1963 voorziene uitwinningvergoeding worden gezien als een vergoeding voor intellectuele vindingrijkheid bij het aanwerven van cliënteel? Duidt deze vergoeding op een nieuwsoortig intellectueel eigendomsrecht? Moet zulkdanige vergoeding ook worden voorzien ten voordele van

andere categorieën van tussenpersonen?

Antwoord: Men kan de bij de wet van 1963 voorziene uitwinningvergoeding inderdaad zien als een vergoeding voor de intellectuele vindingrijkheid van de handelsvertegenwoordiger. Zo gezien zou de uitwinningvergoeding, maar dan binnen de enge grenzen vastgesteld in artikel 16 van de hoger genoemde Benelux modelwet ook voor de categorie van handelsagenten kunnen worden voorzien.

Vraagpunt 7: Is de door de rechtspraak uitgewerkte regeling betreffende de interne verhouding tussen commissionair en committent bevredigend? Dringt zich een wettelijke regeling op?

Antwoord: Het verdient aanbeveling de door de rechtspraak uitgewerkte regeling zoals die in het pre-advies is samengevat, bij wet vast te stellen maar dan opnieuw in het kader van een algemene regeling van de verschillende categorieën van tussenpersonen. Het komt de deelnemers immers als een slechte legislatieve techniek voor, de verschillende categorieën van tussenpersonen steeds bij afzonderlijke bijzondere wet te regelen waardoor incoherenties ontstaan.

Vraagpunt 8: Moet de theorie van de directe betrekkingen tussen committent en derde, op het zakenrechtelijke zowel als op het verbintenissenrechtelijke vlak, worden aangevaard?

Antwoord: De theorie van de directe betrekkingen tussen committent en derde moet in haar algemeenheid niet worden aangevaard. Dit sluit evenwel niet uit dat wetbepalingen die thans reeds binnen bepaalde grenzen deze leer consacreran, zoals artikel 567 Faillissementswet, gebeurlijk kunnen worden uitgebreid maar dit moet dan gebeuren rekening houdend met de ganse structuur, in het geval van artikel 567: de ganse faillissementsregeling, waarvan die bijzondere bepaling deel uitmaakt.

Vraagpunt 9: Moet de bescherming die de wet heeft vastgesteld voor exclusieve concessiehouders aangesteld voor onbepaalde termijn, worden uitgebreid tot concessiehouders aangesteld voor bepaalde termijn?

Antwoord: Men zou de bescherming geboden door de wet van 27 juli 1961 zoniet geheel dan toch gedeeltelijk binnen bepaalde bij de wet vastgestelde grenzen kunnen uitbreiden tot exclusieve concessiehouders aangesteld voor bepaalde termijn wier concessie voor een aanzienlijke tijdsduur blijft bestaan. Het onderscheid tussen exclusieve concessie voor onbepaalde termijn en exclusieve concessie voor bepaalde termijn komt nochtan reëel voor in die zin dat een concessiehouder voor bepaalde termijn van bij de aanvang rekening kan houden met een relatief goed afgeleijnde contractduur en zijn investeringen daaraan kan aanpassen.

M. Huybrechts

BALIELEVEN

VLAAMSE CONFERENTIE DER BALIE VAN ANTWERPEN

Voordracht van Mr. J. Bultinck. Pornografie en gastronomie

Dat de Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen de weg van de vernieuwing en de contestatie, ingeslagen door Mr. Lauwers, niet wenst te verlaten, blijkt wel uit de keuze van haar gastredenaar Mr. J. Bultinck, die op vrijdag 29 mei in de gebouwen van de PIDPA een voordracht gaf over pornografie en gastronomie.

De grote verdienste van de spreker bestond erin dat hij onder het mom van een schijnbaar luchtige causerie, een warm pleidooi heeft gehouden voor de individuele vrijheid en de strijd tegen een hopeloos aantal taboes. Sterk geholpen door zijn fijne zin voor humor en zijn simpatiek voorkomen, is deze spreker erin geslaagd de aandachtige toehoorders ervan te overtuigen hoe relatief en belachelijk al de bestaande taboes op gebied van pornografie en gastronomie in onze gewesten wel zijn. Een kijk over onze grenzen of een terugblik in het verleden zijn voldoende om elk zinnig mens hiervan te overtuigen. Aangaande dit verleden vroeg Mr. Bultinck ook even de aandacht voor de valse miten die er heersen in verband met het zgn. zeden- verval van het romeinse rijk; een uitvinding van de 19de eeuwse geschiedschrijvers, gedikteerd door een imperialistische burgerij die een grote en gezonde bevolking nodig had om haar grenzen te verdedigen en uit te breiden. Mr. Bultinck opende hier hopelijk wel even de ogen van zijn publiek voor de slogan « make love no war » van de zgn. zedelozen die de verderfelijke idee koesteren dat de liefde beoefenen belangrijker is dan het organiseren van kostelijk kruistochten.

Op het einde van deze belangwekkende voordracht las Mr. Bultinck een biezonder knap stukje voor uit een verhaal, getiteld « Het land Coïta ».

In dit land, waar een volledige seksuele vrijheid bestaat, is er een strenge onderdrukking van de gastronomie. Het nemen van vast voedsel is in deze gefingeerde staat strafbaar en verwerpelijk. Illegale verenigingen vertonen er in strikte geheimhouding knappende kippeboutjes en heerlijk geurend varkensgebraad.

Hopelijk heeft iedereen begrepen, dat wanneer hij lachte om de stupide zeden in het land « Coïta », hij tevens lachte om de zeden in zijn eigen land. Het applaus dat op de lezing volgde, scheen wel in die richting te wijzen.

Deze geslaagde voordracht werd even geslaagd nagepraat in het huis van Mr. Van Goethem, die door zijn gekende gastvrijheid, de asceten definitief de mond snoerde.

Eddy Van Vliet

MEDEDELINGEN

ACADEMIE INTERNATIONALE DE DROIT COMPARE Congres te Pescara (29 aug. - 5 sept.)

Het Bureau van de Academie internationale de droit comparé verzoekt ons volgend bericht te publiceren.

* * *

Het vierjaarlijks Congres van de Academie zal dit jaar worden gehouden van 29 augustus tot 5 september te Pescara (Italië).

Vooraanstaande Belgische juristen hebben aanvaard een nationaal preadvies op te stellen over de volgende vragen:

Sectie I

A. Geschiedenis van het recht en juridische ethnologie.

1. De oorsprong en het gezag van de verzamelingen der rechtspraak. (Ph. Godding).
2. Het systeem der rechtsbronnen te Byzantium.
3. Het verloop der codificatie van het kerkelijk recht.

B. Algemene theorie en filosofie van het recht.

1. De verhoudingen tussen de geschreven en de niet-geschreven bronnen van het recht, in de hedendaagse rechtssystemen. (P. Foriers).
2. De behandeling van de billijkheid in de verschillende rechtssystemen. (J. Renauld).

3. De betrekkingen tussen de sociale en economische ontwikkeling van de maatschappij en de ontwikkeling van het recht. (W. Calewaert).

C. Rechtsvergelijking. Methodes. Eenmaking van het recht.

1. De globale receptie van buitenlandse rechten.
2. De methodes van sociologisch onderzoek in de rechtsvergelijking. (H. Buch).
3. Welke zijn voor iedere beweging tot eenmaking, de bevoegde organen en hun opdracht. (Mej. A. Limpens).

Sectie II

A. Burgerlijk recht.

1. Aansprakelijkheid, verzekering en sociale solidariteit bij de schadeloosstelling. (R. Lienard en R. Dalcq).
2. De invloed van de biologie en van de moderne geneeskunde op het burgerlijk recht. (W. Delva).
3. Mede-eigendom bij appartementen en horizontale mede-eigendom. (J. Limpens).
4. Type-contract en toetredingscontract. (Mevr. S. David-Constant).

B. Internationaal privaatrecht.

Het « exequatur » der vonnissen en uitspraken. (J. Baugniet en Mevr. M. Weser).

2. Het toepassingsveld in de ruimte van de eenvormige regels van materieel privaatrecht. (F. Rigeaux en M. Verwilghen).

C. Burgerlijke rechtsvordering.

1. Het oplossen der geschillen door niet-juridische noch scheidsrechterlijke organen.
2. Geschreven procedure en mondelinge procedure. (E. Krings).

D. Agrarisch recht.

1. De maatregelen met het oog op het adequaat aanwenden der landbouwgronden. (A. De Leeuw).

Sectie III

A. Handelsrecht.

1. Het inrichten der continuïteit in het beheer der vennootschappen. (J. Van Ryn).
2. Krediet-kaarten. (E. Wymeersch).
3. Het onderscheid tussen het bevrachtingscontract en het contract voor goederenvervoer. (R. De Smet).

B. Intellectuele rechten.

1. De bescherming van de « know how » (G. Schrans).

C. Arbeidsrecht.

1. Schorsing en onderbreking van het arbeidscontract. (P. Horion).
2. De tijdelijke tewerkstelling (met inbegrip van de tijdelijke levering van personeel). (M. Taquet).

D. Luchtrecht.

1. De aansprakelijkheid voor de schade voortvloeiende uit supersonische vluchten. (M. Litvine).

Sectie IV

A. Internationaal publiekrecht.

1. Juridische aard van de rechtshandelingen der internationale organismen en rechtsmachten en hun gevolgen in het interne recht. (M. Waelbroeck).

2. De gevolgen van de regionale coöperatie op de traditionele opvatting van de Staat. (P. Goossens - J.M. Dehousse - M. Melchior).

B. Grondwettelijk recht.

1. De interpretatie van de Grondwet. (A. Mast).
2. Huidige tendenzen van de verdeling der wetgevende functies tussen het Parlement en de Regering. (W.J. Ganshof van der Meersch en A. Vanwelkenhuyzen).
3. De betrekkingen tussen de Staten en de Kerken. (A. Vanwelkenhuyzen).

C. Openbare vrijheden.

1. De beperkingen aan de vrijheid van inlichting (pers, radio, cinema, televisie). (J. De Meyer).

D. Administratief recht.

1. De deelneming der particulieren aan de administratieve taken. (M. Favresse, Mevr. Vermeulen-Malchair en P. Courtoy).
2. De motivatie der administratieve rechtshandelingen. (F.M. Rémon).

E. Fiscaal recht.

1. Het beroepsgeheim en de Fiscus. (J. Van Houtte).

Sectie V

A. Strafrecht.

1. Invloed van de vooruitgang der biologie en der geneeskunde op het strafrecht. (P. Trousse).
2. Het principe der territorialiteit van het strafrecht. (R. Legros).
3. De noodtoestand. (J. Constant).

B. Strafvordering.

1. De voorhechtenis. (J. Vanderveeren).
2. Het recht op bijstand van de advocaat gedurende de procedure. (G. Horsmans).

Speciale secties

A. De raming der kwalitatieve en der kwantitatieve behoeften van de juridische navorsing in de internationale gemeenschap. (V. Wieme).

B. Inlichtingen betreffende onderwijs, navorsingen en publicaties in de rechtsvergelijking. (V. Wieme).

Daarenboven werden de heren J. Renauld (De behandeling van de billijkheid in de verschillende rechtssystemen), F. Rigaux (Het toepassingsveld in de ruimte van de eenvormige regels van materieel privaatrecht), L.E. Troclet (De tijdelijke tewerkstelling), G. Horsmans (Inlichtingen betreffende onderwijs, navorsingen en publicaties in de rechtsvergelijking) uitgenodigd.

De voertalen van het Congres zijn het Frans en het Engels.

Alle aanvullende inlichtingen alsmede inschrijvingsformulieren kunnen bekomen worden bij het *Interuniversitair centrum voor rechtsvergelijking*, Jan Jacobsplein 11, 1000 Brussel. (Tél. 12 05 54 of 12 48 85).

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie, jg. 1970. - nr. maart.

Wetgeving.

Tijdschrift voor Notarissen, jg. 1970. - nr. 5

Krings E. Over het bewijs, tegenover het faillissement van de man, van de herkomst en omvang van onroerende voorbehouden goederen van de van goederen gescheiden vrouw.

Tijdschrift voor Gemeenterecht, jg. 1970 - nr. 5.

Brandweer. — Burgemeester. — Eed. — Leurhandel. — Medisch Schooltoezicht. — Onderwijzend personeel. — Onverenigbaarheden. — Commissie van Openbare Onderstand.

De Gemeente, jg. 1970 - nr. 5.

Wastiels F., De installatie van de adviescommissies inzake ruimtelijke ordening. — Maes R., Parlementaire kroniek.

Nederlands Juristenblad, jg. 1970 - nr. 22.

John van Baars., Het ontwerp Eedswet 1969 en de Eedsvorm. — Doek J.E., Mishandeling van kinderen II (slot). — Schut G.H.A., Ouders, morele aansprakelijkheid en verzekering. — Keyzer L.F.V., B.W. Boek 1, nova, varia, curiosa. — Nieuwe vormen van werving en opleiding rechterlijke macht. — Van der maas J.M. Opmerkingen over het Wetsontwerp Huur en Bedrijfsruimten.

Weekblad voor privaatrecht, Notarisambt en Registratie, jg. 1970 - nr. 5087.

Zeijlemaker J.B., De structuur van de naamloze vennootschap en de onderneming (II, slot). — Van der Burg V.A.M., Onwaardigheid — onterving — ondankbaarheid.

Nieuwe literatuur over Oorlog en Vrede, jg. 1970 - nr. 4.

Boekbespreking.

Revue Pratique du Notariat Belge, jg. 1970 - nr. 2566.

De Bruyn Emm. Code judiciaire — La procedure du cantonnement.

Revue de Droit Pénal et de Criminologie, jg. 1970 - nr. 6-7

Dautricourt J.Y. Le rôle de la probation dans le traitement des délinquants en Belgique. — Versele S.C. en Somers-Demanck J., Contribution à la recherche des facteurs de réussite et d'échec en matière de probation (Analyse de 300 cas de probation dans l'arrondissement de Bruxelles). — Klare H. Probation et assistance post-pénitentiaire en Angleterre et au Pays de Galles. — Goldberg W.A., La probation des adultes aux Etats-Unis. Parizeau A. Le système canadien de probation. — Pons L., La probation en France. — Huss A. L'idée de probation dans le droit répressif luxembourgeois. — Nuvolone P., Projets de probation en Italie. — Van Bemmelen J.M., La condamnation conditionnelle aux Pays-Bas. — Scheider H.J., Le sursis probatoire à l'exécution de la peine en République fédérale Allemande. — Athar — Cederberg N., La probation au Danemark, en Finlande, en Norvège et en Suède.

Mouvement Communal, jg. 1970 - nr. 5.

Stine L. et Leroy-Swaans M., Des droit de priorité pour l'accession aux emplois dans les administrations communales et les commissions d'assistance publique. — Dejaie C., Une heureuse initiative de la commission d'assistance publique et Wavre.

Europees Vervoerrechts, jg. 1970 - nr. 2.

Diederiks-Verschoor I. H., Bruigom E., Heckmans F.M.J.P., Moerkerk J. H., Nijland G., Partiman B., Considerations on carriage by air executed by various successive carriers.

Recueil Dalloz Sirey (Paris), jg. 1970 - nr. 20.

Saint-Jours Y., Le suicide dans le droit de la sécurité sociale.

La revue Administrative (Paris), jg. 1970 - nr. 134.

Germain P., Promesses et menaces de l'ordinateur. — Thuillier G., Paul Dupont et la misère des employés.

Public Law, jg. 1970 - nr. 2.

MacAuslan J.P.W.B., The Evolution of Public Law in East Africa in the 1960s. — Hartley T.C., Race Relations Law in Ontario. — Mittal J.K., Right to Equality in the Indian Constitution.